

ZENEI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A ZENETUDOMÁNY
ÉS HANGVERSENYÉLET KÖRÉBŐL



Főszerkesztő és laptulajdonos: JÁROSY DEZSŐ

TARTALOM:

Vezetők: Dr. Wagner József, Jókai és a zeneművészet. — **Zenetörténelem:** K. Fikéthy Tibor, Schubert Magyarországon. — **Hangszerisme:** Schveitzer Oszkár, A magyar hegedűkészítés multja. (Vázlat). — **Magyar Zenei Magyar nótá a bálteremben.** — **Arckép:** Guttman Miklós, Hugó Weib. — **Járosy Dezső, Cosma Lucia.** — **Venczell Béla 25 éves jubileuma.** — **Érdekes kérdések:** Spontini afférja és Richard Strauss. — **Budapesti Zenevérekről:** Az Operaház kényszerszünete a zenekar sztrájkja miatt. — Székelyhidy Ernő dr. az operai kérdés helyzetéről. — Pillanatfelvételek a Budapesten járt külföldi karmesterekről. — **Budapesti Bemutatók:** Pollatschek László, Monna Anna, Abranyi Emil operájának reprize a budapesti Városi Színházban. — A „Juhászlegény, szegény juhászlegény” című énekes magyar játék bemutatója a Városi Színházban. — A Fraskita bemutatója a Városi Színházban. — **Magyar Zeneművek:** Pollatschek László, Ujjonnan bemutatott magyar zeneművek. — **Bemutatók Szemléje:** A Zeneművészeti Főiskola házi hangversenyei. — A Zeneművészeti Főiskola jubileumi ünnepélyei. — A bécsi zenei főiskola rektoráról. — **Tárca:** Guttman Miklós, Epizódok Pietro Mascagni pesti tarzójából. — Puccini megiratlan művei. — **Művészek Önmagukról:** Melles Földművész. — **Hírcsarnok:** Intimitások Dvorzsák életéből. — Jeritza szerzeményét Amerikában 1930-ig meghosszabbították. — Palestrina centenáriuma. — A Konzervatórium New-Yorkban. — Mozart Varázsfuvolája a törvénytsek. — **Magyar művészek külföldön.** — Harminc éve az Opera szolgálatában. — **Magyar ritik Csarnoka.** — **Zenei Élet:** Budapesti Zenei Élet. — A Budapesti Hangversenyegyesület hangversenyei. — Magyar szerzők zenekari estéje. — **Internat dirigens és szerző a filharmónikusok rendkívüli estélyén.** — Komor Vilmos vezetése alatt álló kamarazenekar. — Egyesületi hírek. — **Irodalom:** A Zenetudományi könyvtár újból megindul. — A Magyar Irodalomtudomány Kézikönyve.

A jelen év október elején kezd meg működését a

Temesvári Egyházzenei Főiskola



A tanfolyam időtartama: 1925. október elsejétől május végéig (nyolc hónap). — **Főtárgyai:** egyházi zeneszerzés (összhangzástan, egyszerű ellenpont, egyházzenei formák, egyházi hangszerelés és partiturolvadás). Heti 4 óra. — **Tanára:** Pogatschnigg Guidó — **A gregoriánének elmélete és gyakorlata.** Heti 6 óra. — **Tanári katedrája:** betöltés alatt. Heti 4 óra. — **Liturgikus orgonajáték:** Járosy Dezső. Heti 4 óra. — **Az egyházi zene története és esztetikája:** Járosy Dezső. Heti 2 óra. — **Liturgia:** Dr. Korner József, teológiai tanár. — **Latin liturgikus nyelv:** Dr. Korner József. Heti 1 óra.

A főiskolára jelentkező növendékektől

az igazgatóság elvárja, hogy középszerű általános zenei műveltséggel rendelkezzenek. Némely egyházzenei gyakorlat. Feltétlenül kívánatos, ha legalább kántori oklevél vagy ennek megfelelő képesítés áll rendelkezésre. A papi pályán lévő főiskolai jelöltek a temesvári papnövelde intézetben nyernek elhelyezést és ellátást, a világi növendékek a helybeli rom. kath. tanítóképzőben. Az intézetnek 5 gyakorló orgona áll rendelkezésére. Tandíj és eltartás költségei e lap április számában lesznek közölve. Akik érdeklődnek, irjanak haladéktalanul **Járosy Dezső** teológiai tanár címére (Temesvár) Timișoara-Cetate, Papnevelőintézet.

Terjesszük magyar korális kiadványainkat

melyek

Rozsnyai Károly

zeneműkereskedő cég kiadásában jelentek meg és ugyanott rendelhetők meg

(Budapest, IV., Múzeum-körút 15.)



- Buchner Antal:** *Intormációk, responsoriumok és Hymnusok* (a mise responsoriumait foglalja magában)
- Buchner Antal:** *Temetési könyv* (a Vaticana szerint, minden kántornak nélkülözhetetlen) I. rész (korális énekek), (gyászkarok).
- Buchner Antal:** *Korál-misék* (gyűjteményes kiadás, szemináriumok, képzők és zárdák figyelmébe).



ZENEI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT

A ZENETUDOMÁNY ÉS HANGVERSENYÉLET KÖRÉBŐL

Telefon 99

Főszerkesztő és : **JÁROSY DEZSŐ**
 :: laptulajdonos :
 Timişoara (Temesvár), I., Nagykörut, Papnevelő-intézet.

Telefon 99

Budapesti szerkesztő és kiadói megbizott: **Dr. WAGNER JÓZSEF,**
 Budapest, VIII., Népszínház-utca 31. szám

Jókai és a zeneművészet

Irta: **Dr. Wagner József.**

A mult század eleji nemzeti felbuzdulás irodalmi életének nagyjait sorra ünnepeljük most születésük centenáriuma alkalmából. Arany, Tompa, Petőfi és Madách után most Jókai került sorra. Február 18-án volt 100 éve, hogy a nagy mesemondó a világra jött s e napon s utána szerte a nagy világon, hova az ő regényeinek híre eljutott, sietett a magyarság s nem egy helyen a külföld is bemutatni áldozatát Jókai Manesének.

Ez ünnepélyek azonban, sajnos, nem voltak annyira változatosak, mint a Petőfi-ünnepélyek: hiányzott belőlük a Jókai megzenésítéseknek olyan tarka serege, mint a Petőfi-ünnepélyeké. Maga a miniszteri rendelet is, melyet a február 18-án megtartandó Jókai-ünnepély tárgyában az iskolák január közepe táján kaptak kézhez, az ének- és zeneszámok tekintetében semmiféle Jókai-megzenésítést nem nevezett meg, csupán hazafias énekek és zeneszámok előadását ajánlta.

Igy tehát Jókaiival is majdnem úgy jártunk, mint Madách-csal, kinek Ember tragédiájához a centenáriumra Buttykay komponált kissé későn nagyszabású kísérő zenét, azonban eddigelé még ezt sem lehetett előadni, mert a Nemzeti Színház nincs berendezve olyan nagy zenei apparátusra, aminőt Buttykay előír, az Operában pedig drámát nem adnak. Színházaink általában megelégedtek valamely hazafias darab és egy-két hazafias zene- és ének-számok előadásával. A Nemzeti Színházban igazi Jókai szindarabot adtak elő, az Operaház, ha épen akkor zárva nem lett volna, a Bánkbánt előlegezte volna a Poldinitől megzenésítendő Jókai librettóra, melyet Hevesi Sándor írt a Háromszéki lányok című hosszab Jókai-elbeszélésből. Poldini operája a jövő szezon előtt nem lesz készen.

A Városi Színház, és több vidéki színház, mégis igazi Jókai-megzenést-

MAJUK ERVIN

KÖNYVTÁRA

NO 4184
 MTA ZENETUDOMÁNYI
 11. 112/169

téssel ünnepelte meg e napot. A Cigánybáró című három felvonásos operettet ugyanis valóban Jókai egyik elbeszéléséből írta Schnitzler J. bécsi író és maga Johann Strauss komponálta a zenét. Az operette bemutatója 1885-ben volt Bécsben s 18-ik századbeli romantikus szerelmi története a walcerkirálynak behizelgő zenéjével, melyben a toborzó és egyéb jó magyaros dallamok kellő mennyiségben vannak felhasználva, a mai napig állandó repertoár-darabja maradt az operett színpadoknak.

Ezen kívül alig egy néhány Jókai-dal megzenésítést hallottunk. A régebbi kompozíciók közül főleg a királyhimnuszt. (»Isten tartsd meg országunk királyát«) énekeltek, melynek megzenésítésében Erkel Ferenc, Sztójánovits Jenő és Zimay László versenyeztek. Erkel e kardalát 1892-ben adták elő első ízben a Dalosszövetség (akkor még Országos Magyar Dalár-egyesület) 25 éves fennállásuknak ünnepén. Hogy Jókai-Erkel Király-himnusz népszerűség dolgában nem vetekedhetett Kölcsey Erkel Magyar himnuszával, annak oka nem a dallamban, hanem a politikában keresendő. A magyar nemzet ugyanis minden dinasztikus tisztelete mellett sem tudta elfeledni azokat a súlyos ellentéteket, amelyek a magyar nemzeti érzés és a bécsi dinasztikus hatalmi törekvések között oly keserves emlékekhez vezettek, mint Rodostó, Világos, az aradi vészthely stb. Hisz 1860 táján a Szózat és a Himnusz (Isten áldd meg) a nemzeti érzésnek a bécsi alkotmánytípró törekvések elleni tüntetés kifejezésére szolgált. Érthető tehát, ha néhány évtized alatt a szabadságharc szomorú emlékei nem halványodhattak el annyira, hogy a Királyhimnusz a Magyar himnuszt háttérbe szoríthatta volna.

Az Operaház megnyitása idejében Liszt Ferenc ajánlta volt, hogy egy oly közkedvelt dallamra, mint a Hej Rákóczi, Bercsényi, készüljön egy a királyt dicsőítő himnusz, ez esetben ugyanis a dallam népszerűsége a szöveget is segíteni fogja az elterjedésben. De a jószándéku körök féltek attól, hogy ily rebellis kuruc-nótát hozzanak kapcsolatba a király személyével. Hisz akkor Rákóczi hamvai még Rodostóban pihentek. Így aztán Jókai-Erkel királyhimnusz se foglalhatta el a magyarság érzésvilágában soha azt a helyet, mint a Kölcsey-Erkel Himnusz, vagy a Szózat.

Érdekes egyébként Jókai viszonya Erkel Ferenchez, kinek két operája is Jókai-szövegen alapul. Az egyik a Dózsa György, melyet Jókainak 1857-ben előadott hasonló című tragédiájára írt. E tragédia körül nagy irodalmi viták folytak a maga idejében. Ugyanis Jókai művének történelmi és lélektani valószínűségeit fényes retorikai felkészültségével feledtetni tudta a pillanat hevében, de a kritikusok élükön Gyulai Pállal siettek e hibákra rámutatni. Másrészt a közönség nagy része érthető politikai okokból nem helyeselte a parasztlázadásnak irodalmi felmagasztalását. Így aztán bár Erkel erősen megragadták a lánglelkű költő alakjai és hangulatai, miként Jókai tragédiája, úgy az ő 1867-ben, a kiegyezés évében elkészült operája sem hódította meg a színpadot.

Kern Leó, egy pesti nagykereskedő cég alapos zenei képzettségű főnöke számára (kinek családjából származik Kern Aurél, a Nemzeti Zenede főigazgatója) írta Jókai még az ötvenes években a Kemény Simon és Immessullah török rabnő szerelméről szóló másik szöveget. Kern Leó ugyanis az ötvenes évek elején meglehetősen sikert ért el a Nemzeti Színháznál Blvenuto Cellini című operájával s azért most egy magyar tárgyú operát is akart írni. Terve azonban nem valósult meg s így a libretto idővel Erkelhez került.

A mű meséje szerint Kemény Simont a török rabságban megszereti Immessullah rabnő s mivel Kemény haza vágyódik feleségéhez, a leány lemond szerelméről. Áldozatkészen elősegíti szabad utat nyitó gyűrűjével Kemény szökését. Midőn aztán a szebeni utközetben a Hunyadi öltözetében és fegyverzetében levő Kemény hősi halált hal, ravatalánál nemes versenyzés keletkezik Kemény neje és Immessullah közt, hogy ki szerette jobban a hőst. A török lány követi őt a halálba, míg Kemény neje élni akar, hogy gyermekeit felnevelje. Ez a török basát is meghatja, úgy hogy kijelenti, hogy ilyen derék népet, mint a magyar, legyőzni nem lehet.

Hogy Erkel komolyan foglalkozott e téma megírásával, kiderül abból a beszédből, mellyel Jókai a nagy zeneszerzőt 1888. december 16-án, karnagyi működésének 50 éves jubileumán a Vigadóban megtartott ünnepélyen üdvözölte:

»Ünnepelt zeneszerzőnk most is egy új zenemű alkotásában lelkesül, amelyhez egyszer, valamikor ifjú fővel én írtam a szöveget. A darab hőse Kemény Simon, a címe: Immessullah. És most érthetővé fog lenni mindenki előtt, hogy miért kell épen nekem Erkel Ferencet az ünnepélyen üdvözölnöm. Mert ha valakinek őszintén és igazán szívéből jön az üdvökívánat, úgy az bizonyára a librettóíróé, aki a zene szerzőjének azt kívánja, hogy az ég tartsa meg őt testi és szellemi erőben és minden tehetségei használatában, hogy új remekművével betetőzhesse azt a Pantheon, melyet hirnevének emelt. Az ég tartsa meg hazánknak, nemzetünknek, művészetünknek sokáig ünnepelt zeneköltőnket, Erkel Ferencet!«

A beszéd után a két nagy ember elérzékenyedve ölelte meg egymást. Azonban Jókainak ezuttal sem volt szerencséje Erkelrel. Az opera nem készült el. Erkel élete alkonyán volt már, teremtő ereje cserben hagyta s nem sokára 1893-ban meghalt. Az ür nagy és pótolhatatlan volt. Hisz a két nagy ember összeköttetése három évtizednél régibb volt.

Jókai maga nem volt zeneileg kiképezve. Énekelni azonban tudott. Egy XVIII. századból való bordalt (Mulik mint az árnyék), melyet a pápai diákok énekeltek, Jókai eléneklése nyomán Káldy Gyula jegyezt fel és összhangozított férfikarra (Megjelent az Apollo férfikarok gyűjteményében). Igen kedves kis bordal úgy szövegének magyaros gondolkodásával, mint változó ritmusu dallamával s a végén a pohárcsengést utánzó triangulumütésekkel.

A zenei életet sem tévesztette teljesen szem elől, amint ez néhány jó megfigyeléséből kiderül. A Magyar nábobban pompás humorral írja meg a párisi Nagyopera klakkjának működését s mint a legtöbb helyen, itt is, nem csupán fantáziája vezeti, hanem a tények. Ugyanis a klakkörök intézménye

akkoriban Párisban már bevált és elfogadott intézmény volt, nálunk ellenben bár a Weidinger bácsi néven ismert tapsfőnök vezetésével még nem volt szervezett klakk, azonban a primadonnák táborai már akkor is szervezkedtek s pld. már a szabadságharc előtt előfordult, hogy az akkor híres szoprán-énekesnőnek Schodelnének hagymakoszorut dobtak ellenségei a szinpadra.

Jókai jól volt értesült a szinpad élete és kinövéséről s alkalomadtán ostorozza is őket. A hatvanas évek elején a Wagner-zenéről folytatott vitában a humort szólaltatja meg élclapjában, az Üstökösben. Az 1863. évi 6. számban »Ama bizonyos csizmadia és felesége kérdései és feleletei« címmel ezt írja: »Wagner Rikárd, a harmónia nagymestere meglátogatta a császárfürdőt is. Egy tizenhatodmágnásurfi, hogy kedvezzen a mesternek, felszólította Reményit, huzassa el a Lujzacsárdást, melyre a legmagyarabb láb is csak Dreischnitt-walzert képes járni. Reményi erre azt felelte neki, hogy ez épen olyan, mintha őt, t. i. az indítványozót származásfája alapján valamelyik római Colonnának bemutatnák.« Majd ez a kis tréfás hír következik: »A Walkürok röpülése (Wagner szerzeménye). Walkürok jönnek mennyei paripákon s mindegyik magával visz egy halottat.« Itt azokat a tiszavirág életű lapokat figurázta ki, melyek akkoriban sorra keletkeztek s hamarosan meg is szűntek.

Ugyanezen számban egy dialogusban a zenészek így dicsérik Wagner zenéjét:

Hegedüs: Ez aztán zene! Mikor vége volt az előadásnak, megmértem magamat s négy fonttal voltam könnyebb, mint előadás előtt; a többit leizzadtam.

Brugós: Nekem most rögtön vénasszonyt kellett hivatnom s tagjaimat, megkenetnem, minden porcikám kiment a helyéből a nagy munkában. Már ez aztán zene!

Kürtös: Hát ennek a 12 piócának a helyét tetszik látni a torkomon? Ez aztán a dicső zene!

Dobos: Hát én mit szóljak? Engem úgy vittek haza lepedőben. A jobb vállamat még most sem birom. Oh, mily hatalmas egy zene!

Mint látható, Jókai szelid csipkelődései össze se hasonlíthatók azokkal a durva szidalmakkal, melyekkel Wagnert külföldön illeték s melyekből Tappert egy egész Schimpfwörterbuchot állított össze.

Mintegy 9—10 évvel később megint tollára veszi azokat a gyászos állapotokat, melyek Orczy Bódog báró dilettáns intendatúrája alatt a Nemzeti Színházban lábra kaptak, úgy, hogy az országgyűlés is felemelte ellene szavát s végül is Orczy bárónak mennie kellett, hogy a Wagner-apostol Richter János teljesen szabad kezét nyerjen. Jókai »Egy ember, aki mindent tud« című novellájában figurázta ki a két balkezes intendánst.

Jókai más zeneszerzőkkel is jutott kapcsolatba. »A holt költő szerelme« című melodramája, melyben Petőfinek a Szeptember végén című remek elégiájában megálmodott jóslata teljesül s a holt költőnek újból férjhez ment feleségét rémes víziók gyötrik, Liszt Ferenc találta méltónak a megzenésítésre annál nevezetesebb ez, mert egyébként Liszt Ferenc nem foglalkozott — nyelvünk ismerete híján — magyar költők megzenésítésével. E melodramából a centenáriumra új kiadás készült s meglehetősen sok helyen adták is elő.

Dankó Pistát, a nótaköltőt még halálos ágyán is meglátogatta

Jókai (1903) s mikor Dankó meghalt, Jókai írta alá elsőnek a magyar íróknak Szeged város tanácsához intézett azon kérvényét, hogy az alföldi metropolis holt fiát ott temettesse el Szegeden. »Hadd süssön dicső sirjára örök csillagként Szeged szerető szive«. Így végződik az átirat, mely célját el is érte.

Terünk nem engedi, hogy felsoroljuk mindazon zenei vonatkozásokat, melyekben Jókai élete oly gazdag. Csupán annak örülhetünk, hogy ha életében oly kevesen aknázták ki a nagy mesemondónak fantáziát foglalkoztató hangulatokban és témákban utolérhetetlenül gazdag műveit, legalább most a centenárium számos zeneszerző figyelmét ráterelte Jókaira. H u b a y J e n ő foglalkozott egy időben a Dalma témájával, de nem írta meg ezt az operát. Major Gyula pedig nem tudta kivinni, hogy Dalmája az operában színre kerüljön.

A legfrisebb dalkompozíciók közül a legnagyobb sikert ért S i k l ó s A l b e r t három Jókai dala F a r k a s S á n d o r operaénekes előadásában. Az operához Jókai-operáját, mint említettük, P o l d i n i komponálta. Ugyancsak most kezdi hangszerelni C s á n y i M á t y á s aradi színházi karmester is a saját szövegére az A r a n y e m b e r t, melynek zongorakivonata azoknak, akik hallották, nagyon tetszik.

A „ZENEI SZEMLE“ egyházi testvérlapja, az

„Egyházi Zeneművészet“

negyedik évfolyamának első márciusi száma a következő tartalommal jelent meg:

XI. Pius Pápa (Arckép). — **Vezércikk:** J á r o s y D e z s ő, A p a p s á g az egyházzenei reform szolgálatában. — **Időszzerű kérdések:** J á r o s y D e z s ő, A c e c i l i á n g o n d o l a t f é l s z á z a d o s j u b i l e u m a. — **Egyházi képzőművészetek:** J á r o s y D e z s ő, A m ű v é s z e t e k a z E g y h á z s z o l g á l a t á b a n. — **XI. Pius** — Az egyházi képzőművészetek Pápája. — **Tárca:** Az egyházi zene Beethoven leveleiben. — **Memento:** S z t o j a n o v i t s J e n ő. — Mitterer Ignác. — **Rendeletek:** Az új kánonjogi kodex a papnevelőintézeti ének-oktatásról. — **Orgona:** A rádióátvétel és az orgonajáték — A kölni Konzerthalle új orgonája. — A paderborni dóm új orgonája. — **Hírek:** Országos Zeneiskola terve. — Korális mise egy magyar katolikus nagygylésen. — Liszt Ferenc szülőfaluja eladja a régi Liszt orgonát. — **Előadások az egyházi zenéről.** — Fischer Edvin Bach-estje. — Magyar Szent Ferenc oratórium. — Egy Mozart mise jubileuma. — A német Ceciliaegyesületek félszázados jubileuma a sajtóban. — Temesvári és nagybecskereki egyházzenei kurzusok. — A kántori „föld“. — Temesvárrott székesegyházi Cecilia Egyesület van alakulóban. — A Germanicum egyházzenei buzgó-sága. — Dr. Koudela Géza két egyházi éneke. — Két új mise budapesti bemutatója. — Sztára-jubileum Kalocsán. — A budapesti Sacre Coeur intézet korális propagandája. — Egységes népének a csanádi egyházmegye jugoszláv részében. — A pécsi püspök az iskolai egyházi népénektanítás tárgyában. — A városmajori Cecilia-kórus. — Egyházzenei hangverseny Budapesten a szerviták templomában. — Megyéspüspök, aki székesegyháza kórusán személyesen dirigál. — **Irodalom:** Geyer, Művészi orgona.

Előfizetés egész évre zenei melléklettel 48 ezer magyar Korona, félévre 24 ezer magyar Korona; egész évre 120 Leu, félévre 60 Leu; egész évre 60 Dinár, félévre 30 Dinár; 48 ezer osztrák Korona. Mutatványszámot készséggel küld a kiadóhivatal (Temesvár, Papnevelő-intézet).



ZENETÖRTÉNELEM



Schubert Magyarorszáiban

Schubert két ízben, 1818-ban és 1824-ben időzött Magyarorszáiban, Bars megyében a Garam folyó partján épült Zseliz községben. Mindkét alkalommal mintegy félével töltött ott az Esterházyak kastélyában, mint a comtessek zenetanítója. Zseliz községet úgy a magyar, mint német nyelvű zenetörténetek, biográfiák a Vág folyó mellé helyezik tévesen. Ezuton kutattam Schubert magyarthoni emlékei után jómagam is hiába egy ideig, míg végre egy kedves barátság révén 1916-ban a Garam menti Zselizben nyaraltam.

Mindennapos voltam a kastélyban, mely most örökösödés révén a Breunner-Coudenhove grófoké, kik féltő szeretettel őriznek mindent ami a kastélyban Schubertre vonatkozik. Megvan még Schubert szobája az egykori berendezéssel. A nagy szalon tükörfényes parkettjén ott áll a régi zongora, melyet 1810-ben 800 forintért vett Karl Schmidt-nél Pozsonyban a grófi család. Ezen a zongorán játszott és tanított Schubert.

A falon Schubertnek egy aquarell és egy ceruzarajz portaitje. Mellette a szép comtesse arcképe, kihez Schubert gyengéd érzelmekkel vonzódott. Schubert Zselizen szorgalmassan komponált és nem egy itt született műven erősen érzik a magyar levegő hatása.

Nekünk magyaroknak azonban több közünk is van ennél Schuberthez, mert legismertebb 20 dalát, a »Müllerin« ciklust magyar nő szépsége, váltotta ki a legnagyobb dalköltő lelkéből. Elmondom, amint velem közölte ezt özv. Breunner Agostné grófné, Széchenyi Agátha grófnő, ki mikor ezt velem közölte, 83 éves volt s amit mondott, kedves emlékként maradt fenn a családban.

A szomszédos Tergénye községben (ez már Hont megye) élt a szép molnárnő, kinek emlékét 20 gyönyörű dalában örökítette meg Schubert. Szabad óráiban ide sétált ki a dalköltő, míg észre nem vette, hogy a »Vadász« a szivesebben látott, kettőjük közül. A vadász az uradalom vadásza volt. Kutattam tovább a molnárnő után s így tudtam meg Garam-Mikola plébánosától az anyakönyvből, hogy leányneve Manczer Rózsi volt s később Bedross nevű molnár felesége lett. Egy igen öreg paraszt mondta nekem, hogy ő hallotta nagyapjától, hogy egy szemüveges ember járt ki a kastélyból a malomhoz s ez az ember kótákat is írt. Ez csakis Schubert lehetett.

Álltam a malomnál, elmerengtem kattogó kereke fölött s láttam a fák közül, a virágos réten át jönni a szemüveges embert.

A lány, a vadász, a dalköltő már porlad. De az utóbbi köztünk él műveivel örökké!



HANGSZERISME



A magyar hegedűkészítés multja

(Vázlat)

Irta: Schweitzer Oszkár

Egy pillantás a magyar hegedűkészítő mesterek névsorára meggyőző bennünket róla, hogy a magyar hegedűkészítők már a multban is tekintélyes helyet foglaltak el s bár a magyar hegedűkészítés nem tekinthet vissza oly nagy multra, mint mondjuk a német, francia vagy akár az angol (az olaszról, mint a legrégebbről s a legnagyobb sikereket felmutatóról nem is szólva), mégis a hangszerek kvalitását illetőleg elmondhatjuk, hogy a magyar hegedűkészítők legjelesebbjei bátran állják amazokkal az összehasonlítást. Európa majd minden nemzetének voltak tehetséges mesterei — sajnos, hogy a művészet az egyes nemzeteknél csak egy-két kimagasló tehetséget számlálhat — így a franciáknál L u p o t és V u i l l a u m e, a németeknél S t a i n e r Jakob a legjelesebb, az angoloknál B a n k s. E jól hangzó nevek mellé méltán sorakozik a mi N e m e s s á n y j-nk, akiről nagyobb dicséretet nem mondhatok, mint amit a lap februári számában megjelent »Az olasz hegedűtitka» című cikkemben említettem volt róla, hogy ő a Stradivárius és Guarnerius de Gesu művészetét teljesen felfogó és magáévá tevő kivételes tehetség volt, aki szerencsésebb körülmények között részesülhetett volna még életében olyan elismerésben, mint hallhatatlan elődei. Tudott dolog, hogy néhány remekbe készült hegedűje valódi Guarneriusként szerepel, ami az ő, és vele a magyar hegedűkészítő művészet jelentős nagyságáról tesz bizonyosságot. Mégis a külföld alig vett róla tudomást és a külföldi luthomonographiákban, ha említés tétetik is 1–2 pesti vagy pozsonyi mesterről, csak a német mesterek névsorában szerepelnek, míg a legjelentéktlenebb dán, holland, spanyol vagy portugál mesterek majdnem teljes számban fel vannak sorolva és méltatva. Sajnos, hogy így van, de ennek oka mi magunk voltunk, a mi élhetetlenségünk és talán még inkább az Ausztriával volt kapcsolatunk, mert az osztrák féltékenység és kapzsiság a magyar művészi és ipari produktumok érvényesülését mindég is megnehezítette.

A hegedűkészítés Magyarországon meglehetősen etkésve jelentkezett; az eddigi kutatások szerint az első magyar mester, akinek hegedűit ismerjük, L e e b volt. Geyer szerint Leeb legrégebbs hegedűje 1706-ból való s ez volna a legrégebbs magyar hegedű. Egy régi feljegyzés megemti ugyan egy B e s s l e r Ádám nevű mestert, ki 1680 körül Eperjesen dolgozott, de közelebbi adataink nincsenek róla, művei ismeretlenek.

A régi magyar iskola fölénye a némettel szemben, hogy menteni tudta magát a nagytehetségű, de külföldben helytelen nyomokon járó, S t a i n e r befolyása alól, amely befolyás már a XVII-ik század közepe táján kezdte éreztetni hatását. Amit ma »német iskola« alatt értünk, az S t a i n e r hegedűkészítő-művészetéhez fűződik, kinek működése nemcsak a német törekvéseknek szabott határozott irányt, de kihatott némileg az angol hegedűkészítésre is, amely pedig a XVIII-ik század közepéig a bresciai iskola mestereit vallotta

példányképeinek. Csak a XIX-ik század hozta meg az átmenetet, amikor a németek és az angolok belátván az eddig követett Stainer-féle dolgozási rendszer (magasan ivelt fedél- és hátlap) kevésbé előnyös voltát, ettől mindinkább eltávolodtak és áttértek a lapos boltozatu, tömörebben, nemesebben és ércesebben hangzó Stradivarius és Guarnerius hegedűkhöz, amelyeknek addig még nem tapasztalt kvalitásait már akkor általánosan elismerték.

A legelső magyar mesterek helyes érzékére vall, hogy az alapiskolák nyomdokain haladva, felismerték a lapos boltozatu hegedűk előnyeit s főleg Stradivariust és Guarneriust vették mintául. A mesterek közül, akik a magyar hegedűkészítés első periodusában kiváló alkottak, említésreméltóka következők: **L e e b János**, **H u é b e r András** 1750 körül, **G s c h i e l**, **E r t l Jakab**, **V i e d e n h o f f e r** (ugyancsak ez időtájt). Ezeknek munkáján feltűnő a cremoniai karakter, a lakk azonban silány, sötét barna vagy fekete, átláthatlan, hogy a fa szépsége nem érvényesülhet. A hang nem nagy, de kellemes, a német mestereket (Stainert, Klotzot kivéve) általában felülmúló.

A XIX-ik században néhány nagyszerű mester működése lendítette magas nivóra a magyar hegedűépítést, így **T e u f e l s d o r f e r** (1784–1845.), **S c h w e i t z e r** (1790–1865), **Z a c h** (1812–92) és e századnak legjelesebbje, **Schweitzer** és **Zach** tanítványa, **N e m e s s á n y i Sámuel** (1837–1881), aki Stradivarius óta, — véleményem szerint — az első kivételes hegedűkészítő talentum volt. Schweitzert kivéve, ki többnyire **Nicolaus Amati** után dolgozott, valamennyien Stradivarius és Guarnerius modelleket készítettek. Hangszereiket igen jó hangjuk mellett gondos munka és kecses külső jellemzik; ebben, valamint a lakkozás, de különösen a nemesen csengő és impozáns hang tekintetében **Nemessányi** hegedűi ritkítják párjukat. Ő az olaszokéval vetekedő aransárga és vöröses lakkot használt, ugyszintén tanítványa **Bartok** is; a többiek inkább sötétbarnás, szegényesebb lakkot kultiváltak. **Nemessinyi** és **Schweitzer** hegedűi igen keresettek, azért érthető, hogy utánzatokat ma is készítenek róluk.

Magyarországon általában kevés régi magyar hegedű van forgalomban, mert az olasz munkákhoz való külső hasonlatosságuknál fogva, csekély változtatás eszközzésével, esetleg csak egy olasz cédula beragasztása által, jó részüket sikerült eredeti olasz hegedűk gyanánt forgalomba hozni. A lelkiismeretlen osztrák haszonlesés fosztotta meg a hegedűket magyar eredetüktől, hallatlan összegeket vágván zsebre ezáltal, de sok francia, angol és német mester hegedűi is e sorsra jutottak. E jelenség okát abban a szinte imádatná fokozódott rajongásban találjuk meg, amely az olasz hegedűket, még a legjelentéktelenebbeket is körülvézi. Az olasz hegedűben való nagy kereslet szülte a hamisítás gondolatát, s ma legalább is tizszer annyi »olasz« hegedű van forgalomban, mint amennyit az olaszok valóban készítettek. A vevőre — ki legtöbbször befolyásolható — valósággal szuggesztív hatással van az »olasz« hangszere, legyen bár az hamisítvány, s még ha hangkvalitása gyengébb is, szivesebben fizet érte kvalitásait jóval fölülmutó összeget abban a tudatban, hogy valódi olaszt vásárolt, pedig talán egy régi magyar mester olasszá vedlett hegedűjét vásárolta meg.

**Minden temesvári zenekedvelő lépjen be
a Temesvári Zenebarátok Társaságába**



MAGYAR ZENE



Magyar nóta a bálteremben

A magyar táncok történetének buzgó krónikása, Réthey Prikkel Márián, sajnálattal konstatálta, hogy az idegen táncok egyre jobban kiszorítják táncainkat. A csárdás az egyetlen, mely még nem szorult ki báltermeinkből, ezt azonban annál buzgóbban járják. Ujabbán aztán divatba jött az a szokás, hogy a bálakat olyan csárdással nyitják meg, melynek szövegében kifejezésre jut a bálózó társaság illető csoportjának a társadalmi foglalkozása. Összeirtuk a lapok híradása nyomán a farsangi táncmulatságok megnyitó csárdásait. Ezen összeállítás szerint alig van foglalkozás, mely ne volna képviselve a népdalban.

Igy a jogászok a »Nem ütik a jogászt agyon« ütemeivel nyitották meg báljukat. A medikusok tánca evvel kezdődött: »Hallod-e te, Katika, kell-e doktor, patika?« Az orvoskari Csaba bajtársi egyesület pedig evvel: »Beteg a galambom, nincsen orvossága«. A közgazdasági egyetem hallgatóinak nótája: »Nincsen pénzem, de majd lesz«. A technikusok közül úgy látszik az építészeké az elsőség, mert ez a nótájuk: »Zöldre van a rácsos kapu festve«. A filozóferek növekvő önértéteiről tesz tanúságot az új csárdásuk: »Azt mondják, hogy a bölcsésznek nincs párja«. Mi más énekelhetnének az állatorvostanhallgatók, mint: »Nagy a feje, busuljon a ló«. A Felső Építőipariskola hallgatói ezt énekelik: »Tul a Tiszán faragnak az ácsok«.

A Regnum Marianum diákjai persze a Regnumért lelkesednek:

„Icike picike a Damjanich-utca,
Valami a szivemet a Regnumba huzza“.

A képzőművészeknél is érthető, hogy a mai magas bor- és sörárak mellett: »Józsanságra nagy bennem az akarat«. Az Árpád gimnázium diákjai az algebrát figurázzák ki: »Gimnázium tetejében Pythagoras ül feketében«. A diákélet reminiscenciái kelnek életre a Verbőczyi társaság nótájában: »Aszor á az á négyzet, kis angyalom«. Az Egyetemi hallgatónök Szt. Margit körebeliek hócipőben járnak s így nem bántja őket az, hogy »Sáros az utcátok«. A Mensa bálón a liszt drágaságára való tekintettel: »All a malom, áll a vitorlája« volt a mottó. A Turul szövetség egyik bajtársi csoportok lokálpatriotizmusa jut kifejezésre dalaikban. Így az Urbana nótája: »Szőke, barna babája van minden Urbánásnak«. A Valeriáé: »Jó estét kívánok, megjöttek a Valériás diákok«. A Báthory cserkészeké: »Nincs jobb csapat a Báthory-csapatnál«. Az Ébredő Magyaroké: Nem vagy legény Berczi«.

A rosszul dotált tanítóknál is természetes ez a dal: »Száz forintos bankó nincsen a zsebemben«. A gazdasági válság réme még a bálban sem hagyja nyugodni az Apponyi poliklinika orvosait:

„Lányok, lányok, nehéz idők járnak,
Az orvosnál betegek nem várnak“.

A drogeristák nótája: »Szagos lesz az utca, merre, merre, merre járok«. A cipészeké: »De szeretnék rámás csizmát viselni«. A korcsmárosoké: »Vörös bort ittam az este«. A szállodásoké: »Jaj, de magas ez a vendégfogadó!«. Az elektrotechnikusoké: »Sötét van, nem látok, gyujtsál bábám világot!«. Az állami altisztek csekély fizetésére jellemző a nóta: »Egyszer mentem el a bálba«. A papírkereskedők nótája: »Tinta, penna kalamáris«. A sütőiparrestületé: »Kerek ez a zsemlye«. A gazdatiszteké:

„Az eke a földet nem magának szántja,
Az anya a lányát nem magának szánta“.

A vármegyebálon mi másról lehetne szó, mint arról, hogy: »Az alispán kalapjához rózsát teszek«. A rendőrtisztviselők büszkén hangoztatják ezt: »Nem loptam én életemben«. Az evangélikus bálleányai őszintén bevallják: »Asszony, asszony, az akarok lenni«. A Lágymányosi katolikusok a bálban is a templomra gondolnak: »Ha bemegyek a templomba«. Már a katolikus legényegyletét világiasabb gondolatok foglalkoztatják: »Vékony deszka kerítés, jaj, de karcsu teremtés«.

Hazai emlékek csendülnek fel a Budapesten levő vidékiek táncmulatóságain. A gömöriek haza vágyódnak: »Gömörbe, Nógrádba«. A Csiki bálon ez hangzott fel: »Kádár Ferkó el ne bizd magadat!«. A felvidékiek a kuruc időkre gondolnak: »Csinom Palkó, Csinom Jankó«.

A sportegyesületek is megtalálják a megkülömböztető nótákat. Igy a Jacht Klub nótája: »Fut a hajó, habzik a víz utána«. A turisták nótája nem lehet más, mint: »Ezt a kerek erdőt járom én«. A vasutasok sportklubjáié: »Megy a gőzös«. A kerékpáros szövetségé: »Ennek a kis lánynak nincs babája, biciklista jár az udvarába«. De legnagyobb kelete van a daliás atletának, amint az ott énekelt nótából kiderül: »Édes anyám erresszen el a bálba!«

Csak mutatóba közöltünk néhány jellemző szövegű nótát s meg vagyunk győződve arról, hogy ha e szokás tovább terjed, minden társadalmi csoport meg fogja találni a neki megfelelő jellemző csárdásnótát, hogy legalább ebben megmaradjon táncmulatóságaink magyar jellege. (X)

ROZSNYAI KÁROLY

AZ OSZÁGOS MAGY. KIR. ZENEMŰVÉSZETI FŐISKOLA TANANYAGÁNAK KIADÓJA ÉS SZÁLLÍTÓJA

BUDAPESTEN, IV., Mehmed Szultán-ut 15.

(MUZEUM-KÖRUT)

Zeneműkereskedés

Könyvkereskedés

Antiquarium

Zeneműkiadóhivatal

Könyvkiadóhivatal

INGYEN

1. Az Országos Magyar Kir. Zeneakadémia új magyar tananyaga (zongora, hegedű s b. évfolyam szerint rendszeresen csoportosítva).
2. Zenei újképek zongorára, zeneirodalmi könyvek teljes általános árjegyzéke.
3. Zeneművek vonóshangszerekre
4. Orgonára és harmoniumra való zeneművek
5. Teljes általános könyvarjegyzék.

árjegyzékek

TELEFON

96-57



ARCKÉP



Hugó Wolf

Mint dalköltő és illusztrátor kétségtelenül a zeneirodalom legkiválóbbjai sorába tartozik. Zenei aláfestésben — en miniature — megcsinálja azt, amit Wagner nagyban alkotott, minden legapróbb dala olyan mint egy felette értékes kis Meissonnier festmény, a legnemesebb ecsettel alkotott »Klein und Feinkunst«! A legszüziesebben csengő lyra, s a legnemesebb veretű romantikus poézis hangjai mellett mennyi bájjal fűszerezett szellemesség, kedélykiszugárzás, mennyi fölényes humor, élesen maró szatira árad ki dalaiból! Egyik életrajzírója igen találóan jegyzi meg, hogy az embernek szinte az a benyomása, mintha ez a rövidéletű dalpoéta előre sejtette volna korán elkövetkező halálát, s ezért nem engedte magát semminemű idegen befolyás által kitűzött céljától — a német műdal új formába öntésétől — eltéríteni. Wolf kifürkészhetlen talányos egyéniség. Izig-véig nyugtalan természetű, ki művészileg már teljesen kiforrott volt, midőn benne az »ember« még éretlen maradt. Ma rajongó s kedélyes, holnap élvezhetlenül zsémbes. Semmikép sem tudott beleilleszkedni a polgári rend kereteibe, s talán ennek tulajdonítható, hogy kiszámíthatlan furcsaságaiért sokan — bár a »művészt« végtelenül becsülték benne, — óvatosan kitértek az utjából.

1860 tél utóján Déltirol egy apró városkájában Windischgräzben született. Atyja szijgyártó, kinek zenekedvelő hajléka a kis Hugó zenetalentumának bölcsője volt. Wolfnak már 15 éves korában eltökélt szándéka, hogy a zenei pályára lép. Atyja fiának ezen életreszóló elhatározását nem jó szemmel nézte, mert balsikerek folytán vagyona javát elveszítvén, világosan érezte, hogy Hugó fia — teljesen vagyontalanul világgá küldve — mennyi hányattatásnak lesz kitéve a művészi pályán. Wolf egyénisége nem termelt rá sem a közszereplésre, sem a pedagógiára. Mint önmagát, úgy másokat sem volt képes fegyelmezni. Bár adott néhány leckeórát, de a tanítás éppen olyan nehezebbre esett, mint tanuló éveiben a rendszeres tanulás. Amellett fokozott ingerlékenysége közepett bizony gyakran megesett, hogy fiatal urileány tanítványait »hülye némberek« s »rettenetes perszonának« szidalmazta, és rövid néhány leckeóra után, legtöbb esetben elmaradt a tanítványok házából. Jellemző reá, hogy inkább nélkülözött, éhezett, de a tehetségteleneknek megtiltotta küszöbének átlépését. Ő maga csupán négy elemi osztályt végzett el rendszeren, sem a gymnáziumban, sem később a bécsi conservatóriumban nem állta meg helyét. A conservatóriumban mutatkozott nála a lelki meghasonlás első jele, melybe később sajnos teljesen belepusztult. Bár egészen rendszertelenül, de teljes életében mégis ernyedetlenül fáradozik lelki önkiművelésén. Örökké autodidakta maradt, s csodával határos, hogy zenei »selfmademan« létére mily szédületes zenei magasságokba tudott felemelkedni. Féktelen, özseférhetlen természetű ember, ki a konservatóriumban abszurd viselkedésével teljesen lehetetlenné tette magát, miért is 17 éves korában már a saját talpán volt kénytelen megállni, ami az önállóan, szülői támogatás hijján való fiatal embernek a nagyvárosban ugyancsak nehe-

zére esett. Szerencsére fellette igénytelen s takarékos fiu volt, ki csekély keresményéből, s édesanyja által néhanapján küldött alimentációkból valamikép nagy szükösen megélt. Jellemének főkéssége: differenciáltan finom-ön-érzete. Gyűlölte az alamizsnát. Meghívásokat, ajándékokat kizárólag csak olyanoktól fogadott el, akik részéről teljes megértésre tarthatott számot, ezekkel szemben aztán háláját műveivel róttá le. 1881-ben Salzburgban karmesterséget vállal, de kellő gyakorlat híjján ott nem vált be. Három éven keresztül kritikusi tisztséget is töltött be Wolf a bécsi »Salon« ujságnál. Írásainak stílárís belértéke igen különbözö, akad köztük felette értékes, míg más írásai dagályosak, a szenvedelmes tónusukban leggyakrabban tulkapók. Bár kétségtelen kritikai rátermettségről, rendkívüli hozzáértésről, s talpraesett élczességről tanuskodnak, de viszont hátrányuk, hogy írójuk egy pillanatra sem tudta — s nem is akarta — saját epességét, harcos voltat, s az első benyomások alatt született türelmetlen kirohanásait leplezni. Ellenben saját személyét illetöleg Wolf végtelen érzékeny volt. A legszelidebb kritika bántólag hatott reá. Midön pl. barátainak szerzeményeit eljátszván, azon Wolf előtt banálisnak tűnő tapssal, fonák dicséretekkel, vagy hangos megjegyzéseikkel kísérték játékát, mindez menten kihozta sodrából a szerzöt. Tollának hegye állandóan a legmaróbb méregbe volt mártva. Szemében kizárólag a tehetség döntött, állás, kor, mindez eltörpült. Különös respektust élökkal, köteles pietást elhunyt művészekkel szemben soha nem ismert, éppen úgy nem hodolt be a pillanatnyilag felszinen levő napi divatnak, s nem hajtott zászlót a művészi tradíciók előtt. Elnézés, pártatlanság előtte ismeretlen fogalmak voltak. Engesztelhetetlenségével határt nem ismert. Oly világhírü, hüvös vonóju csellistáról mint Popper Dávid, egyik kritikájában így ír: »Örökké talányos marad előttem, hogy Poppernek voltaképen miért is kell csellóznia, holott senki sem parancsolt reá, hogy ezt megtegye.« Képes volt arra, hogy ádáz ellensége: Brahms valamely műve felett kritika írása helyett egyszerűen egy hatalmas fekete keresztet rajzolt. Kritikusi tisztségének illetén gyakorlásával természetesen lehetetlenné tette magát. Hellmesbergerék s Rosé-ék kereken visszautasították Wolfnak hozzájuk előadatasra benyujtott vonósnégyesét. Hans Richter meg egyenesen ördögi kéjjel várt arra az alkalomra, hogy vasöklével lesujthasson az általa annyira gyűlölt Wolfra. Erre alkalma is nyílt, midön Wolf a bécsi filharmonikusokhoz benyujtotta »Penthesilea« (az Amazonkirálynő) Kleist drámájához készült nyitányát, melyet a főpróbán Richter a legtudatosabb szándékossággal — a meghívott szerzö jelenlétében — a partitúrában előírt tempo-beli s dinamikai előjegyzésekkel homlokegyenest ellenkezően dirigált, úgy hogy a darab végeztével Wolf valósággal sirt, s így fakadt ki Richter ellen: »Itt egyenesen gyalázatot üztek belölem, hiszen ez nem az én művem volt, Richter itt tudatosan egy torzszülöttet dirigált el«. Mire Richter haragtól szikrázó szemekkel fordult a zenekarhoz: »Lássák uraim, így komponál egy ember aki a mi kitünö Brahmsunkat szüntelen ok nélkül támadni merészeli. Ezután Richter letette a karnagyi pálcát, s teljes megvetéssel fordított hátat az elképedt componistának. Bülov haragját is magára zudította Wolf fanatikus Brahms-gyűlöletével. Annál jobban tisztelte Wolf Wagnert. Wolf konzervatorista korában történt, hogy Wagner egyizben Bécsben járt. Wolf leghöbbs vágya volt, hogy bayreuthi Mestert megismerhesse, vele legalább egyszer személyesen beszélhessen, s neki egyik szerzeményét bemutathassa. Felkerekedett tehát, és éppen azidőtájt befejezett szonátáját hóna alá kapva, fel-

kereste Wagnert a szállodában, hol a szobaleányt 5 forinttal megvesztegetvén, a Mesterhez tényleg bebocsájtást nyert. Wolf Wagnert rendkívül elfogultan köszöntötte, remegő zavarodottsággal nyujtván át neki szonátáját, melybe Wagner bele sem pillantott, hanem azt nyomban a következő gunyos szavakka adta vissza az ifju szerzőnek: »De kedves barátom, hova gondol, hiszen én ilyen nagyszabásu művek megbíráására nem is merek vállalkozni, de meg nem is értek hozzá!« ...

Wolf roppant gyorsan alkotott, csak úgy ontotta magából a szebbnél szebb dalokat, mint ahogy a forrás vize pereg a sziklából. Öt év alatt (1886—91) megírta a Mörrike, Eichendorff, Goethe cyklus, az egész »Spanyol dalfüzér«, az Olasz dalfüzér« első részét, összesen mintegy 200 dalt, ezenkívül néhány korust, és egyéb zenekari műveket. Tulságos érzékenysége ekkor már egyenesen pathologikusnak volt nevezhető. Ha valaki az utcán őt kelleténél jobban szemügyre vette, — pedig hanyag külsejével, bohém öltözködési modorával, ápolatlan frizurájával sokak figyelmét magára vonta, — úgy képes volt az illetővel akár egy negyedóra hosszát is öt lépésnyi távolságról merően farkasszemet nézni. Gyülölködő kritikai kirohanásaival oly ellenséges hangulatot váltott ki a művészvilágban, hogy midőn egy igen jónevű bécsi énekesnő Wolf néhány dalát tűzte ki műsorára, az illető művésznrő lakásán megjelent a bécsi előkelő kritikusok egyik delegátusa, s kereken kijelentette, hogy amennyiben a művésznrő a Wolf dalokat nem volna hajlandó műsoráról azonnal levenni, úgy egyetlen neves kritikus sem referál a koncertről, sőt testületileg távol maradnak a hangversenyről. Kizárólag a bécsi Wagner egyesület tagjai merték Wolf néhány kórusát és dalát előadni, de igazi főtámaszait Wolf két pompás bécsi muzsikusban lelte fel, névszerint Schalk Józsefben (a bécsi operaház jelenlegi I. karnagyának fivérében) s Löwe Ferdinándban a bécsi »Konzertverein« nem rég elhunyt dirigensében. Jäger a kitünő Wagner énekes volt az első, ki önálló estélyt rendezett Wolf műveiből Béc-ben. Az első nagyszabásu biztatást külföldről nyerte Wolf. Történetesen Schalk egyik, Wolf műveiről irt tanulmánya annyira megragadta Dr. Kaufmann thübingeni egyetemi zeneigazgató figyelmét, hogy az áttanulmányozva Wolf dalköteteit, lelkesen rajongó levelet intézett Wolfhoz, s ezzel két rokon lélek váratlanul egymásra talált. Legjobban a Mörrike dalok tetszettek Dr. Kaufmannak. Még ugyanazon évben Wolf meglátogatta Kaufmant.

Ugyancsak kiváló nyereséget jelentett Wolf számára Feisst stuttgarti ügyvéddel kötött ismeretsége, aki jeles énekes volt, s mint ilyen Wolf dalainak remek tolmácsolójává lett, s Wolf muzsájának termékeivel koncert-tournéin ugy Ausztria, mint Némethon zenevilágát megismertette. Berlinben, később Bécsben is megalakultak a »Wolf-egyesületek.«

Sok szép kórus megírása után 1896-ban elkészült spanyol tárgyú »Corregidor« c. dalművével, mely egy-két német városban, s Wolf halála után Mahler direkcója alatt Bécsben is előadásra került számottevő siker nélkül. Mig németországban szárnyaira vette a lelkes kritika Wolf műveit, addig még 1897-ben a bécsi sajtó képviselői tüntetőleg kerülték mindazon koncerteket, hol Wolf szerzeményei csendültek fel.

Dr. Decsey, a jeles zeneesztéta gyönyörű 4 kötetes tanulmányt szentelt Wolf élete s műveinek. Érdekes, hogy a szerelem, a szexuális erotika teljesen számüzve volt ezen istenáldotta lyrikus dalköltő életéből. Szinte hihetetlenül hangzik, s mégis tagadhatatlan tény, hogy a »Verschwiegene Liebe«,

a »Nimmersatte Liebe« »der Musikant« »az olasz«, és »spanyol dalfüzerek«, szerelmes szavu, büvösajku poétája soha életében nem volt igazán szerelmes, sőt mi több, meggyőződésből nőgyűlölő volt. Nagyszámu ellenségei mellett szerencsére akadt — Béctől távol — egy csapat jó barátja, kiknek áldozatkészsége lehetővé tette, hogy dalai ismertekké legyenek, és hogy Wolf anyagi küzdelmektől mentes maradjon. Ezek hosszab időre szives vendéglátó házigazdái voltak minden nyáron, amidőn is nyugodtan, zavartalanul szentelhette Wolf idejét újabb alkotásainak.

Wolf hervadhatlan szépségü dalain kívül értékes alkotásai a »Karácsonyi éj« címü kantáta, a »Tüzlovag« címü kórus, a vonószenekaira irt »olasz szerenád«. Irt egy szövevényes szerkezetü bizarr, nehezen előadható vonós-négyest, és kísértőzenét Henrik Ibsen »Solhaugi ünnep« címü színművéhez. Dalait halála után az egész világon énekelték, hiszen azok ujszerűségük, eredetiségük, remek harmonizálásak, változatosan gazdag hangulatviláguk, s sajátos varázsuk révén valóságos szenzacióként hatottak minden koncert dobogón. Wolf korában ujtásszámba vették még, ha a szerző a dalkíséretének tematikai feldolgozására helyezte a fősúlyt, mely ilyformán szimfonikus jellegüvé vált, aminthogy teljesen ujszerű volt az énekrész egészen szabad kezelése is, mely a kísérő zongorarész melódikus ellenpontozatait képezte. Szuverénül uralja a pathetikus egyházi stílust »Mária dalaiban«, viszont az olasz, és »spanyol dalfüzer« pajkos s incselkedő tónusát is fölényes biztonsággal szólaltatja meg. Sokan azt vallják, hogy Wolf Schubert zenei muzsájának örököse. Zenei bálványa azonban Wagner volt, s Wolf arra vágyott, hogy Wagner modorában sikerüljön komponálnia, mi azonban részére elérhetlen volt, miután Wagner tul jellegzetes írásmodora a kis formákban, a dalokban nem alkalmazható. A legklasszikusabb tőkélyt bíráló szerint Wolf »Olasz daloskönyvében« érte el. A kilencvenes években keserves kétségbeeséssel érezte Wolf invenciója forrásának rohamos elapadását.

1897-ben törnek ki rajta az elmezavar első jelei, s ezen rohamok sajnos gyors egymásutánban követik egymást feltartóztathatlanul. Megtörtént, hogy nyugodt beszélgetés közben Wolfon hirtelen félelmetes nyugtalanság vett erőt, majd a következő pillanatban az örület annyira megszállta, hogy vele gyanutlanul beszélgető barátja torkának rontott, s azt fojtogatni kezdte. Nemsokára teljesen megtébolyodott. Sikertelen öngyilkossági kísérletet követett el, mely után egyik világos pillanatában barátaitól maga kérte, hogy az örültek házába internálják, honnan már élve — fájdalom — nem is került ki többé. Nyugodtabb napjaiban az alsóausztriai örültek házában réha zongorához ült, és ép korára emlékeztetően, szépen játszott. Ugyanezen intézetben hegedült a magyar származásu híres osztrák lyrikus Nikolaus Lenau világos pillanataiban, a kórszobáját vele megosztó betegek gyönyörűségére. (Az elmeborult zenepoéta fenntartásáról négy és fél évig terjedő bentartózkodása alatt az osztrák állammal együtt Wolf jó barátai gondoskodtak. Művészi hagyatékát még életében rendezték. Utóbbiban találtak meghangszerelt dalokon, s néhány kóruson kívül egy spanyoltárgyu »Manuel Vegas« címü operatőredéket is. Lelki szenvedésekben dus életét a halál 1903 február 22-én zárta le. Korai végéhez, betegsége vehemens kitöréséhez, feltétlen hozzájárult azon sok művészi csalódás és szándékos mellőzés, melyben Wolfnak pályáján annyi része volt. Saját mondását idézzük: »A zene olyan vampir, mely a zeneszerző szívevérét szívja ki!« Wolf csakugyan a szíve vérével írta dalait. Örök kár érte! — ...

Cosma Lucia

Irta: Járosy Dezső.

Cosma Lucia élő és diadalmas zenei szellemét kell idéznem, mikor hangversenydobogóról szól itt Temesvárott az érző lelkünkhez, mint már annyiszor. Ha érezné a szellemidézést, tudom, hogy idesietne, megragadná ezt a hálálkodó és méltató tollat, mely dicsőítésére siet és megállítana az esztétikai szemlélődésem körfutásában. A tiltakozó szellemének azonban most ellentálllok, az engedelmességet megtagadom, szeretett Temesvárja nyilvánossága elé viszem s zenei és emberi arcképet formálok róla, melyet hűnek, hitelesnek és igazat mondónak tervezek. Istenem, Ő nekem mégis szemrehányást tesz. Igaz, tizenkilenc éve óta vagyok zenei kulturközelségnek boldog részese. Talán nincs műsorának száma, nincsen már dala és nincsen áriája, melyet nem ismernék. Hallottam otthona zenei szalonjában, hallottam a hangversenypódiumon, kísértem a székesegyház orgonáján, hol kivételes művészetének legértékesebb gyöngyeivel ékesítette fáradhatatlanul egyházi műsoraimat. Ennyi megszólalás után valóban merészség, hogy most újságon és papíron idézem zeneileg nekünk annyira igézetes géniuszát.

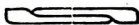
Az előadó művész mindenkor maga az ember: az egyéniség. Cosma Lucia egyénisége a legtökéletesebb zenei erények és szellemek kellemesen szép és színes keveréke. Varázslatos közvetlenség, megfélembhezhetetlen általános műveltség vértetik és teszik teljessé egyéniségét. Mélyen érző zenei lélek, mely nem szenved zenei egyoldalúságban, hanem az élet nagyobb, mélyebb és komolyabb felületein is általtekint. Női varázsának minden közvetlen bája főként otthonának vendégszerető falai között lesz nyilvánvalóvá. Ott a szellemes, a mindig elmés pozóráló mosolya és bája árad felénk, mely akkor hevül a bensőség legmagasabb fokára, mikor a zongorához lép és vendégeinek áldoz nehány szép és mindig forró és kifejező énekhangot. Ő a született szószertint »kamara«-énekesnő, neki adatott a lágytság, a hehezet melege és tökélye, mely tűzhelye mélyéből és a hamisítatlan szívéből tör elő. Azért inkább a dal, mint az ária szerelmese. A Solveg Grieg-dalát senki sem interpretálta a melankólia oly érző fájdalával és tökélyével. Bár nemzetének egyik leghűbb leánya és szolgálója, a nemzetközi dal művészetében nem ismer kivételes elbánást s mikor régi időben énekelt a Koronaherceg pódiumáról a Csak egy kislányt, kevés szem maradt szárazon. Szerette Schubertet és Schumannt, szerette Mendelssohnt és Brahmsot is, de lelkesedett egyformán Debussyért és Straussért, egyáltalán a modernekért. Mindent stílusosan énekelt, nem szerette a félművészetet, mély volt és kifogyhatatlan. Dinamikai finomságaiban a hajszábeli tökélyhez közeledett s halk tónusa pótolhatatlan volt. A dalhoz való szenvedélyes ragaszkodása azonban nem gátolta az ária művelésében sem: különbség nélkül hódolt Verdinek és Wagnernek, nem volt elfogult, hanem nagy és egyetemes áttekintésű.

A bukaresti zenei főiskolának lett a tanárnője. A zenei karriér országosan ismert előkelő előadó művészetének volt a jutalma. Váltóztak az idők, de Kosma Lucia maradt ugyanaz. Hangjával szociális és jótékony missziót végzett s sohasem volt fukar, még akkor sem, ha más nemzetiségibeliek kérték közreműködésre, mindenkor szíves készséggel állott rendelkezésre. Aldjuk és azért kérjük, hogy művészetével, változtatlan odaadásával siessen most is

segítségnkre. Mi, kik első voltunk, őt is mindenkor az első közé soroltuk. A testvéri együttérzés hűbéri hálaadójjával járulunk eléje, védje és szeresse kisebbségeinket, kik a multban a szívök aranytenyerén hordták s most sem tudják felejtteni. Ha el is szakadt Temesvártól szeresse és ápolja ezt a várost mindenkor melegen és forróan, jótékony két keze változatlan jóságával és multhatatlan előkelőségével.

Cosma Lucia, áldjon az Isten a sok jóért, mit művészetteddel és jóságoddal velünk tettél.

Isten hozott!



Venczell Béla 25 éves jubileuma

Február 4-én volt 25 éve, hogy az Operaház egy fiatal, 18 éves tehetséges basszistát kapott Venczell Béla személyében. Az új énekest Káldy Gyula fedezte fel s a fiatal basszista idővel Ney Dávid és Szendrőy szerepeinek lett méltó hordozójává. A basszisták rendszerint mentesek a férifrimadonnáknak nevezhető tenoristák és baritonisták megalomániájától. Szerepük nem is olyan hálás, mint a tenoristáké, bár a közönség még úgy megtapsolja a nagy C-ig leereszkedő basszistát, mint a tenorista magas C-jét. Venczell bár e szerepkörben nélkülözhetetlen tagja az operának, soha külföldre nem vágakozott, megelégedett a hazai

légkörrel is, hol annyi jó barátja és tisztelője van, mint kevés másnak. A jubiláris estén a Székelyhidy betegsége miatt a Szöktetés a szerrályból helyett a Szevillai borbélyt adták Basilio zenemesterben Venczell Bélával. Az előadás előtt a szinpadon ünnepelték a jubilánst, Wlassich báró felolvasta a kultuszminiszter üdvözlő levelét, majd átadták az ajándékokat, köztük az ünnepelt mellszobrát, melyet Kisfaludi Strobl Zsigmond mintázott róla az Operaház megrendelésére. Az előadás is az ovációknak végnélküli sorozata volt, melyből Venczell meggyőződhetett a közönség szeretetéről.



Légrády-féle

Modern magyar és német
— kölosönkönyvtár — 9-12

Timisoara - Belv., Hitelbank-palota

SCHLEICHER-MŰTEREM

Erzsébetváros, Dózsa-utca 2. sz.
(a Mária-szoborral szemben). Művészeti cégtáblák, saját tervezésű reklámtáblák. Tervezet: reklámok, klisérajzok, levélfejek stb. 5 5

**Az új félév propagandája céljából készséggel
küldünk gyűjtőívet s kérjük lapunk szives terjesztését!**

Mutatványszámot is küldünk!





Spontini afférja és Richard Strauss

Születésének (nov. 14.) 150. ik évfordulójáról honfitársai, az olaszok nem feledkeztek meg. Ez alkalomból a külföldi sajtóban szó esett arról az érdekes párhuzamról, mely Spontininek mintegy 100 év előtti afférja és Richard Straussnak a bécsi operával való konfliktusa között vonható. Spontini világhírűvé akkor lett, mikor Párisban a Boieldientől és Chernbinitől visszautasított »Vesztaszüz« című librettó megzenésítését 1807-ben elvállalta. Előző operáját még kifütyölték, úgy hogy abba kellett hagyni az előadást a darab vége előtt. Ellenben a La Vestale-nak annyira új volt a stílusa, s olyan tetszésre talált, hogy megnyerte vele a 10 évenként esedékes nagy operadiját s Napoleon sietett őt 1810-ben a párisi olasz operatársulat első karmesterévé tenni.

E minőségében írta Cortez Ferdinand és Olympia című operáit, melyek nimbuszát csak öregbitették. Hogy milyen tekintély volt Spontini Párisban, megítélhető abból, hogy először merete előadni eredeti alakjában Don Juanját. Napoleon bukása után Spontini attól félt, hogy az eladósodott Franciaországban anyagi igényeit nem tudják kielégíteni. Másrészt Berlinből fényes ajánlatot tett neki III. Frigyes Vilmos, porosz király. Ezért bár mint királyi udvari komponista 2000 frank évi fizetést kapott, az olasz opera igazgatósági jogát jó pénzért eladta Catalaninak, a világhírű énekesnőnek s aláírta a berlini szerződést, melyet a Fétis-féle Biographie universelle des musiciens-ből ismerhetünk. Tízezer tallér évi fizetésen kívül számos mellékjövedelmet biztosítottak neki, az év egy jelentékeny részét szabadságon tölthette s királyi főzeneigazgatói címet kapott, ami Németországban akkor annál nagyobb kitüntetés volt, mert e címet egyenesen az ő számára csinálták meg s mint Fétis mondja: »soha addig egy embernek ekkora méltóságot (autorité) nem adtak«.

Bár már 1919 októberében aláírta szerződését, mégis csak 1920 májusában költözött át Berlinbe. Címének megfelelően tényleg korlátlan rendelkezési körrel bírt. Alája volt rendelve az opera, a ballet, az udvari templom, a katonazene stb., szóval nem volt a hivatalos vezetés alatt álló zenei szervek közt egy sem, mellyel ne rendelkezett volna. Olympia, Vesztaszüz és Cortez operáinak új betanulással rendezett előadásai, valamint monstre hangversenyek hol az egyesített polgári és katonai zenekarok, a világi és egyházi énekkarok tömegei addig nem hallott dinamikai lehetőségeket produkáltak, a népszerűség szárnyaira kapták őt csakhamar. Szervező képességét Wagner is elismerte. »Mint valami katonai parancsnok — mondja róla — úgy forgatja Spontini a taktuspálcát akaratának igájába hajtva mindenkit«. De rengeteget vesződt is a próbákon. Szinte kizozta a zenekar tagjait a véget érni nem akaró próbákon minden apró nüansz kihozása végett, mint Zelter írja Goethének, holott ő (Zelter) helyesebbnek tartja, ha a karmester nem veszi el embereinek kedvét a műtől oly kinzásokkal, mert egyes helyek folytonos nyaggatása csakis ide vezet; sokkal jobb e helyett egy kis türelem, a nüanszok idővel úgy is kialakulnak.

Nagy sikerei mellett egyre gyarapodott irigyeinek és ellenségeinek száma. Szemére vetették a mesterkéltné hatásvadászó eszközök alkalmazását a hangszerelésben, minők pld. a hangolt ödök. De a legelkeseredettebb ellenségeit mégis csak egyre jobban kifejlődő önhittsége és önkényeskedő hajlama zudította rá. Az intendánsi hivatal élén álló Brühl gróf minden gyűlölete és intrikája sem volt elegendő Spontini megbuktatására.

Veszedelemesebb ellenfele volt Ludwig Rellstab regény- és zeneiró, a Vossische Zeitungnak és több más lapnak zenereferense s egy zenelapnak szerkesztője. Hauslick és Korngoldnak ez az előfutárja eredetileg tüézertiszt volt, de zenei és irodalmi hajlama apja nyomdokaiba vezeték, ki fia előtt volt a Vossische Zeitung kritikusa. Ha Spontini egoizmusa a cezaromániával volt határos, úgy Rellstabban ugyancsak kemény ellenfélre akadt, kit nem riasztott vissza a szókimondástól az sem, hogy egyszer már a cenzura 3 havi fogházra ítélte, mert a legfelsőbb helyről protegált Henriette Sonntag énekesnő viharos sikereit gunyos megvilágításba helyezte. Szatirikus iratának címe: »Henriette, oder die schöne Sängerin, eine Geschichte unsrer Tage von Freimund Zuschauer.« (1826). Spontini ellen akkor lépett fel először, mikor az Agnes von Hohenstaufen című opera előadása után a rengeteg költséggel járó látványosságok okozta hatás dacára azt a kérdést vetette fel, hogyan lehetséges az, hogy a Veszasztüz stb. kiváló operák szerzője ilyen gyenge művet is tud írni.

A szókimondó kritikus röpiratot is akart kiadni »Spontini színházigazgatósága« címen. Meg akarta írni, hogy Spontini nem az intézmény érdekeit, hanem a saját egyéni érdekeit szolgálja. Más szerzők műveinek előadását lehetőleg megakadályozza, különösen ha tehetségesek, vagy ha éppen nem térhet ki műveik előadása elől, akkor semmi gondot se fordít rájuk s mindent elkövet, hogy az ő hírnevének a többi élő komponista konkurrenciát ne csinálhasson. E keserű igazságok igen fájhattak Spontininek, mert amint híret vette a röpiratnak, a cenzura utján sietett annak megjelenését megakadályozni.

Spontini hatalma azonban csak Berlinre terjedt ki, míg Rellstab, az író előtt Németország többi városainak sajtója nem zárkozhatott el. Csakhamar meg is jelent Rellstab röpirata Lipcsében ily címmel: »Kritikusi viszonyom Spontini úrhoz, a komponistához és főzeneigazgatóhoz«. Vádjai éveken át foglalkoztatták Németország közvéleményét. Hiába záratta őt le Spontini Spandanba. A polemia pro és kontra éveken át folyt. Spontininek védelmezői is akadtak, kik rámutattak arra, hogy a berlini opera soha oly fellendülést nem ért el, mint Spontini alatt, kinek neve számos művészt vonzott a Spre patrie fővárosba. Azt se lehetett tagadni, hogy Spontini nem kimélta a siker érdekében sem fáradságot, sem költséget. Vesződséges próbáiról már előbb volt szó. Nem egyszer a tiszteletdíjről is lemondott a közreműködő zenekar vagy énekkar javára. Bőkezűségében segítőtársa volt Zelter szerint csak franciául beszélő neje. Spontininé ugyanis a gazdag párisi zongora- és hárfagyárosnak, Erardnak volt unokahuga. A német egyetemnek közül többen kitüntették diszdoktorsággal s nemcsak a porosz Pour le mérite rend lovagjává lett, hanem évenként ismétlődő külföldi utazásai is hasonló megtiszteltetéseket hoztak rája. Korának legünnepeltebb művészei egyikeként szinte érthető módon fejlődött ki benne egyre nagyobb mértékben az önimádás.

Gyakran fordult meg Párisban. Egyszer Boieldien-t látogatta meg passy-i villájában. A »La dame blanche« illusztris szerzője a hírneves komponistát távozásakor udvariasan az ajtóig kísérte, mire Spontini maliciózan jegyzé

meg a házigazda zenéjére célozva: »kedves kollégám, Ön túl sokat foglalkozik a kísérettel.« Boieldien gall szellemességgel parirozta a vágást: »Szó sincs róla, én csak ajtót akarok Önnek mutatni!«

Spontininek az intendánsi hivattal folytatott heves csatáit az idézte elő, hogy szerződése szerint nem volt alárendelve az intendaturának. Brühl gróf utóda, Redern gróf alatt a helyzet nem változott. A király halála után fia meghosszabbította Spontini szerződését. Mivel azonban az áldatlan kanapé-proceszusok és intrikák nem akartak véget érni, a király bizottságot küldött ki az ügy megvizsgálására. Mielőtt a bizottság működését befejezte volna, a Zeitung für die elegante Welt-ben egy cikk jelent meg, mely voltaképen az intendáns ellen íródott s azzal végződött, hogy úgy látszik, az intrikák eredménye az lesz, hogy ezentul Redern gróf parancsol és Spontini engedelmeskedik.

Spontini nem vette észre, hogy csak hangulatkeltés volt a cikk célja még pedig épen ő mellette s a korai következtetést valónak véve a döntést meg se várta, hanem nevének aláírásával feleletet küldött be. Ebben éles hangon tiltakozik az ilyen kedvezőtlen döntés ellen, mely a király adott szavának egyenes megszegése volna s ez esetben ő kénytelen volna lemondani. Spontini válaszában ingerült hangja miatt saját hívei közül is sokan az ellenpárthoz csatlakoztak s olyan hírek terjedtek el, mintha Spontinit felfüggesztették volna. Hogy e híreket megcáfolja, személyesen akarta dirigálni az operában a legközelebbi előadást, jóllehet hívei értesülve a közhangulat átváltozásáról, erről le akarták beszélni. Hiába figyelmeztette őt például Rochow lovag levélben az ellene készülő tüntetésre, ő saját nagyságába vetett vak bizalommal jelent meg 1841. április 2.-án Mozart Don Juanjának előadásán, mely olyan botrányt produkált, hogy mellette a párisi Tannhäuser-première tüntetései is eltörpülnek.

Amint Spontinit megpillantotta a közönség, megkezdődött a szünni nem-akaráó füttyölés és püsszegés. Mindenfelől azt kiabálták feléje, hogy takarodjék, ő azonban állhatatosan végigdirigálta a nyitványt, melyből semmit se lehetett hallania lármától. A szinpad ellenséges hangulatáról abból győződhetett meg, hogy a függönyt nem huzzák fel s mivel a rendőrség passzív szemlélője maradt a tüntetésnek, végre is Spontini jónak látta ott hagyni a karmesteri pulpitust, annyi diadalmak színhelyét. A bíróság 1841. augusztus 24-iki ülésében 9 havi fogházra s a költségek megtérítésére ítélte őt a fent említett cikkében foglalt felségsértés miatt. Spontini felebezésére a büntetést elengedték neki, de közszereplésének egyszer s mindenkorra vége volt. Címe és fizetése megtartásával nyugdíjazták. Élete hátralevő részét Párisban, majd hazájában töltötte. A bukás okozta tépelődései buskomorrá tették. Többé nem volt ereje komponálni. Megsüketült s emlékező telhetsége is meggyöngyült, mikor 1851-ben szülőhelyén, Majolatiban a halál megváltotta szenvedéseitől.

Historicus.

FONDAT 1885

Capital propriu
vársat și rezerve
Lei 45,000,000.-

„TIMIȘIANA“
BANCA DE CREDIT ȘI ECONOMII S. A.

2-5
Telegrama:
„TIMIȘIANA“

Sucursale: Buziaș, Ciacova, Deta, Receaș, Vinga, Sân - Nicolaulmare, Grădiștea (Periamos), Jimbolea și Oradea-mare



Budapesti Zeneképek



Az Operaház kényszerszünete a zenekar sztrájkja miatt

Február 5-én az operai zenekar memorandumban kérte Wlassich Gyula báró főigazgatótól fizetésük felemelését s a nyugdíjügy rendezését. A zenészek arra hivatkoztak, hogy a szezon elején a tavalyinál nagyobb fizetést azért nem kaptak, mert csak heti 4 előadásra kötelezték őket. Azota az előadások számát hatra emelték, de a fizetés a régi maradt. A nyugdíjügy is olyan rendezetlen, hogy mindenki fél a nyugdíjazástól. Kranchevich Dragomir, Baré elődje a hangversenymesterségben, ma Bécsben nyomorog. Hogy kérésüknek nagyobb nyomatékot adjanak, kijelentették a zenekar megbízottai, hogy ha kérelmüket nem teljesítik, akkor 11-étől fogva a próbákon nem jelennek meg, 14-én pedig az előadáson sem fognak zenélni.

Báró Wlassich, főigazgató a miniszteriumtól azt az utasítást kapta, hogy a sztrákkal való fenyegetőzéstől ne ijedjen meg, mert a kormány nem enged a szakszervezeti ierrornak. Konkrét ígéretet tehát a főigazgató nem tehetett, csupán türelemre intette a zenészeket, mert kérésük, rögtöni teljesítésére még nincs fedezet s a míg a Genfben időző kormány kiküldöttek meg nem hozzák a jóváhagyást a tisztviselői illetmények felemelésére, addig a pénzügy- és közoktatásügyi miniszterium sem helyeztet kilátásba semmilyen fizetésjavítást.

Ezek után a zenekar febr. 11-én részleges sztrájkba lépett, amennyiben a próbákon nem jelent meg, csupán az előadásokon. A főigazgató a fekete táblán hirdetményben s ólitotta fel a zenekart a sztrájk abbahagyására 3 napi meggondolási időt hagyva nekik. Meg volt győződve arról, hogy a zenekar meggondolja mielőtt oly végzetes lépésre ragadtatná magát, mely az Operaház bezárását vonná maga után. Viszont a zenekar se akarta hinni, hogy az Operát tényleg becsuknák s ezért a 13-i déli próbán se jelentek meg. Erre Wlassich már az aznap esti Walkür előadását se engedte megtartani, bár azon még a zenekar hajlandó lett volna részt venni. A falragaszok tehát 13-án délután tudatták a közönséggel, hogy az Operaház a zenekar szerződészegése miatt zárva marad.

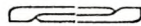
Közel 2 hétig tartott a kényszerszünet. A filharmonikus zenekar ez alatt több rendkívüli hangversenyt adott s igazgatójuk, Rauscher hirdetést tett közzé, mely szerint a filharmonikus zenekar egészében vagy kisebb csoportokban vállal zenekari előadást bárhol.

Klebersberg gróf kultuszminiszter most maga próbálta megoldani a gordiusi csomót. Kihalgatáson fogadta az ismertebb zenekritikusokat és más szakembereket köztük a berlini Kleiber Erichet is. Ezen tanácskozásoknak az lett a vége, hogy a miniszter megvonta bizalmát Wlassich bárótól s ugyanazon kérelmeket, amelyeket a báró a miniszter tanácsára nem teljesített, most a miniszter maga volt kénytelen teljesíteni. Szóval Wlassich báróval beadatták a lemondását s az Opera vezetését Mader igazgatóra a helyzet tanulmányozását pedig dr. Székelyhidý Ferencre, a kitünő tenoristára bízta, ki mint jogvégzett ember s volt Kolozsvármegyei főjegyző az adminisztrációhoz is ért.

23-án a zenekar küldöttsége Kerner István felhívására megint megjelent a miniszter előtt s ajánlatot tett, hogy hajlandók újból megkezdeni a munkát, ha a miniszter is megígéri, hogy ügyüket felkarolja. A miniszter biztosította a zenekart jóindulatáról s így 26-án megint megindult az Opera üzeme a Walkür előadásával, a mely 13-án elmaradt. Így ért véget a sajnálatos incidens, amelyben a minisztérium presztízst csak úgy tudta fentartani, hogy a bűnbak szerepét Wlassich bárónak kellett vállalnia, ugyanannak, aki a kommün után a reorganizálás nehéz munkáját annyi ambícióval végezte. Ha sikert nem is ért el mindig, annak az ő lágyágán kívül főleg pénzügyi okai voltak. Ez a megkisebbedett ország szegény ahhoz, hogy operájában kétszer-háromszor annyi énekest és karmestert tartson el, mint amennyit a győztes nagy államok operaházai tartanak el. S itt van a kulcsa az operai állandó krízisnek. Vannak beprotégált és keveset, vagy semmitsem dolgozó tagjai, kiknek a fizetése miatt nem jutt elegendő azoknak, akik állandóan dolgoznak. Ily viszonyok mellett bárki is lejárná magát.

Ezért nem vállalta az intézet további vezetését a volt intendáns, Bánffy Miklós gróf sem. Külföldi karmesterekre is gondoltak egy ideig. De momentán ép anyagi okokból nem lehetett elsőrendű külföldi karmestert lekötni, másrészt akik szóba kerültek, mind másfelé vannak elfoglalva.

Azonban súlyos érv az is, hogy a magyar zenekultúra élén magyar művész álljon. Így esett a miniszter választása Székelyhidy dr.-ra aki azonban nem vállalja a »leépítés« odiumát. A létszámcsökkentés odiumát tehát magának a miniszternek kellett vállalnia.



Székelyhidy Ferenc dr. az operai kérdés helyzetéről

Budapest, 1925. márc. 11.

Az Operaház kitünő tenoristáját hetek óta úgy emlegetik, mint aki az Operaháznak leendő igazgatója s mint aki már is vezeti az intézetet. Hogy lapunk olvasóit tájékoztassuk, elmentünk az operába s a főigazgató előszobájának irodájában kerestük őt, hogy a helyzetről meginterjüjöljünk. Az irodában esodálcó hangon mondták: »Székelyhidy ur nincs itt, hisz ő nem igazgató, csak magánénekes. Mőder igazgató ur pedig egy emelettel fejbb van, s ha nincs itt az operában, tessék Székelyhidy urat a lakásán felkeresni!«

Felkerestük tehát a művészt a Teréz-körut és Király-utca sarkán levő lakásán. Ép egy kisebb zenei társaság ült ott együtt: A művész és neje, Marschalkó Rózi operaeénekesnő, Dancziger operai

hangversenymester, Farkas Sándor operaeénekes s a zongoránál Csányi Mátyás aradi színházi karmester épen kéziratban levő Jókai operájának, az Aranyembernek zongorakivonatából játszik. Az invenciózus, magyaros dallamok láthatólag tetszenek a társaságnak. Buzdíják a szerzőt, kinek már több műve (egy felvonásos opera, oratórium stb.) tette nevét ismertté, hogy hangszerelje az operát s adja be az Operaháznál.

Aztán külön fogad a művész. Kérdésünkre az operai helyzetről a következő tájékoztatással szolgál:

»Tudvalevőleg a miniszter ur többeknek véleményét meghallgatta az operai kérdés ügyében, még a sztrájk alatt. E kihallgatások folyamán arra kért fel, hogy készítsek egy részletes költségvetési terveze-

tet az ő szándékainak szemmel tartásával. E célból rendelkezésemre bocsátotta az Operaház számvevőségének minden adatát. Így aztán átdolgoztam úgy a személyi, mint a dologkiadásokra vonatkozó tételeket a pincétől a zsinórpadrólásig, bepillantást nyertem az adminisztráció legtitkosabb rejtelseibe.

Ezen adatok alapos áttanulmányozása után tegnap ismét kihallgatáson voltam a miniszter urnál, kivel különben a sztrájk óta is többször tanácskozást folytattunk. Tegnap bemutattam az általam készített művészi programot s a megvalósításához szükséges költségvetést a maga legapróbb részleteivel együtt, így tehát a kihallgatás teljes három óra hosszat tartott. Részletekről természetesen nem nyilatkozhatom, mert a döntés joga a miniszter urat illeti meg. Én tehát elvégeztem a magam dolgát. Most a miniszter ur feladata, hogy az általam proponált költségvetés alapján legjobb belátása szerint döntsön. Hogy a döntés mikor következik be, azt szintén nem lehet tudni. Jelenleg tényleg Mader Raoul az Operaház igazgatója.

Irja meg kérem — folytatá a közel jövőben lefolytatandó művészi szereplésére vonatkozólag tett kérdésünkre válaszolva — Járosy urnak, hogy az arad-temesvári vendégszereplési meghívásnak most egyelőre nem tehetek eleget, annyira igénybe vagyok véve. A jövő héten Bécsbe megyek a szimfónikusoknál Mahler Das Lied von der Glocke-ben a tenor szólót énekelni. Azután visszajövet Lichtenberg hangversenyén a János passióban fogok énekelni április 5. és 6.-án. Énekelni

fogok 25-én a Zichy ünnepélyen, a Szóktetésben (Mozart), Kodály szerzői estjén 31-én és husvétkor kétszer a Parsifalban. Ez különös nagy feladatot ró az énekesre. Nem annyira az énekben, mint inkább az elgondolásban. Milyen nagy utat kell Parsifalnak megtennie, míg a reiner Tor-ból Erlöser lesz! Szóval a nehezség itt az elmélyedésben, a belső átélésben van.

Itt félbe szakítottuk a művészt s megkérdeztük, hogy a vallásos érzés bizonyára megkönnyíti a Parsifal alakítását s hogy olyan valaki, aki a vallást csak egy lekicsinyülő vállvonogatással, egy lenéző gesztussal intézi el, bizonyára nehezebben tudja magát beleélni e misztériumba, mint ő, kiről volt alkalmi tapasztalni, hogy családja körében is ebéd után nem feledkezik meg gyermekeivel a rövid fohászárról: »Aki ételt-italt adott, annak neve legyen áldott!«

Igaza lehet Önnek — feleli a művész. A Parsifal alakítójánál előny, ha tud hinni. Hogy melyik rítust követi, az kevésbé fontos, de a vallásos érzés mindenesetre közelebb hoz a Parsifal légköréhez.

Az operaház április végére tervezi a Pélleás és Mélisande bemutatóját. Ebben különben nekem nincs szerepem. Szó van a Zsidónő reprizéről, esetleg Korngold Holt városáról s több vendég szerepléséről, amiről a napi lapok is mindig idejében szoktak értesülni.

Mivel egyéb kérdezni valónk nem volt, a művésznek szives információjáért köszönetet mondva s szerepeihez sok sikert kívánva elbucsztunk.

Reporter.

!! Kunits

cipő a legszebb és legjobb Timișoara-Józsefváros, Kossuth Lajos-utca 1. szám alatt

!!

Pillanatképek a Budapesten járt külföldi karmesterekről

Pár hét alatt több illusztris karmester jelent meg a budapesti közönség előtt a pultnál. Ily külföldi karmesterrel való megismerkedés igen tanulságos úgy a zenészekre, mint a közönségre nézve. A zenekar a maga tudásának a próbakövét is láthatja a karmester megelégedésében, a közönség pedig összehasonlítást tehet a hazai és külföldi dirigensek közt. A szerezőt Mascagni nyitotta meg. A tizes olaszról annak idején már megemlékezünk.

Most a semleges svájci következett sorra. Volkmar Andrae a filharmonikusok svájci estéjén mint dirigens és zeneszerző is mutatkozott be. Snajdíg ember. Mint valami porosz gárdakapitány. Élte delén van. Mintegy 46 éves lehet. Megjelenése nagyban hasonlít Zelinér Sándor katonakarmesterünkhöz. Mozdulatai kissé kimérten szögletesek. Mintha ő is katonakarmester volna. A katonakarmesterek többé-kevésbé közismertek sablonos vérnélküli dirigálásmódjukról. Szabályosan leperkedik a darabokat, mentől kevesebb gesztussal. A néhai jó Bachó olyan piciny mozdulatokat tett pálcája hegyével, mintha csak azt akarta volna mondani: »Lám, ezeknek nem is kell dirigálni, olyan jól bedresszíroztam őket. Én pedig csak azért állok itt, mert én vagyok a Bachó«.

Hát Volkmar nem megy ennyire. De mozdulataiban nem jut el soha a művészi lendületig. Híven követi a partitúrát. Igazi zenekari igazgató, afféle pedáns hivatalnok. Piano: kis mozdulat, forte: nagyobb mozdulat. Csak semmi egyénieskedés. Hyent az ellentétes francia és germán pólusok közé ékelt svájciak nem bírnak meg. Fő a pontos kötelességteljesítés. Az államfő is villamoson megy hivatalába. Nincs semmi hivatalos pompa, parádé. Elmennek a koncertbe is. Ott is pontos kötelességteljesítést várnak. Andrae Svájcban a legmagasabb zenei tisztségeket viseli. Igazgatója a zürichi konzervatóriumnak, egyetemi tanár, karnagya a zürichi filharmonikus zenekarnak. Egész lényéből

a pedagógus higgadt nyugalma sugárzik ki. Ha mégis magával ragadja őt a lév, azt legfeljebb abból lehet látni, hogy lábujjhegyre áll s ritmikusan ereszkedik le a sarkára, mintha a taktust is egész testsúlyával akarná a pódiumon át beléömlésztetni a zenekarba. A derék svájciak meg vannak vele elégedve s elvégre mit kívánhat egy karmester többet?

Másnap Kleiber Erich lépett a pódiumra a filharmonikusok Mozart-estéjén. Aki először látja, meglepetve kiált fel: »Nini, mennyire hasonlít Koudelához!« A 35 éves karmester a berlini opera főzeneigazgatója. Fejeteteje kopasz. A kis köpcös ember afféle zenei Napoleon. A Mozart-estén, majd később a Mahler-szimfóniánál legalább ilyen minőségben mutatta be képességeit. Alig lehet képzelni nagyobb ellentétet, mint Andrae és Kleiber közt. A berliniek nevéből szójátékot csinálva lelkesedve mondják: Der Kleiber ist da (Kleiberig-ragadós).

Nos, ami a ragadást illeti, nálunk is ragadós volt az elragadtatás. A kis emberke, mint valami varázsló, úgy bánt a zenekarral, s a szokfejú szörnyeteg, mely dacosan szembe szállt a jámbor lelkű Wlassich-csal, szinte hipnotizálva teszi minden mozdulatát, szemrebbenését a magnes tekintetű karmesterek, ki nem egyszer szinte elolvadva a cantilénaék melegségétől, leteszi a vezénylő pálcát a pultra s pusztá kezével dirigálva mesziről úgy tűnik fel, mintha keblére akarná ölelni az előtte ülő csellistát. Majd hátra dobban, s mint a tigris, ugrás előtt lelapul, hogy annál nagyobb lendületet vegyen. Aztán előreugrik, két karjával hadakozik, mintha életre-halálra menne a harc. De a küzdelem nem volt hiábavaló. A zenekar hajszálpontossággal követi lánglelkű vezérét, ki előtt az egész terem magánkívül tombol, tapsol elragadtatásában. S ő szerényen mosolyogva hajlong két karjával a zenekarra mutatva, melynek fel kell állania, hogy vele együtt köszönjék meg a szünni nem akaró tapsorkánt.

Más! Megint filharmonia. A karmester Rapé Ernő. Filadelfiában 80 tagu zenekart dirigál. Budapesti fiu. Rappaportnak hívták. A Nemzeti Zenedében tanult dr. Toldy Lászlónál. 15 éve Amerikában van. Sokat keres. Legalább magyar papirkoronára átszámlva: rengeteget. De a művészi becsvágy hajtja. Európába jön. Ő áldoz egy csomó jó valutájú dollárt. Angasztja a berlini, bécsi, budapesti filharmonikusokat, hogy Amerikában megmutathassa az európai lapok kritikáit, melyek az ő dirigensi sikereiről szólnak. De másra is jó az ilyen művészi körut. Amerikai zenekarának egy harmada magyar. Szívesen hívja ki Amerikába a jó magyar zenészeket, hogy helyettük kitegye a meg nem felelőket, lustákat, elő-

regedettteket. Hja, mert Amerikában az üzlet a fő. Ott nincs nyugdíj. Amíg tud valaki dolgozni, megfizetik. Ha kiadta az erejét, küteszik a szűrét, még ha magyar is van a szűrben.

Amerikából visszatért honfitársunk cvikeres kis fekete bajuszos karsu csinos fiatalember. »Der kleine Chaplin« mondta róla az egyik zenész élcelődve. Pedig nincs igaza. Rapé nem is olyan rossz dirigens. Hisz aki Amerikában 80 tagu zenekart eldirigál, az csak megbirkózik a nem sokkal nagyobb európai zenekarokkal is. Fő az, hogy a darab minden zökkenő nélkül folyjon le s karmester és zenekar állandó kontaktusban maradjanak egymással.



Budapesti Bemutatók



Monna Vanna

Ábrányi Emil operájának reprize a budapesti Városi színházban

Ifj. Ábrányi Emil 1907-ben, huszonnégy éves korában fejezte be háromfelvonásos operáját, Monna Vannát, melynek librettóját Maeterlinck drámája nyomán atyja írta, s mely annak idején egy darabig az Operaház műsorán szerepelt. A magyar operairodalom nem oly gazdag, hogy ne fogadnánk minden új magyar kompozíciót, minden új megnyilvánulását kulturánknak örömmel. Tudjuk mindnyájan, mennyivel súlyosabb munka árán születik meg a magyar muzsikának eddig terméketlen talajából egy műalkotás, mint más nagyobb zenei tradíciókkal bíró országban.

Ábrányi ifjúkori műve is elsősorban e szempontból érdemel méltánylást. A »Sturm und Drang« periódusában, a lélek eruptív fejlődésének idején talán minden muzsikusknál (még Mozartot sem véve ki) a dolgok szemlélete és beállítása ingadozó, stílusuk nem egységes s a fiatalságnak sok más hasonló hibájától alig mentesek. Monna Vanna is egy ilyen »Sturm und Drang«-opera, — szentimentális, naiv és sok értékes lucidum intervalluma dacára is primitív és drámaiatlan. Stílusának egységes és egyéni stílust is csak az egész művön átvonuló szentimentális tónus kölesönöz. Ez alatt a mindent beborító köntös alatt aztán a Verdi, Bizet és a (III. felvonásban különösen) Wagner-hatások már sokkal letompultabban mutatkoznak. A fiatal-sággal járó természetes hibákhoz tartozik a mű drámaiatlansága: a dráma menetének megszakadása, — szigorú követelményeinek oly sűrű összeroppanása. — Megtorpan a drámai kifejtésnek már a derekán — s így a

tetőpontig csak rutinnal képes eljutni, nem a dráma belső ereje röpti oda fel. De ott, ahol a cselekmény nem külső történéseken, hanem belső küzdelmeken nyugszik, (Guido Colonna, vagy Monna Vanna súlyos lelki tépelődései) nem kevésbé mond csődöt zenei invenciója. Sohasem képes elég mélyen kiaknázni a drámai szituációkat: a cselekmény mindenkor nagy distanciában a zene fölött mozog, érintkezéspontjuk alig akad.

Ha a muzsikust külön próbáljuk választani a zenedrámairótól, úgy föltétlenül több rokonszenves vonást találunk Ábrányi zenéjében: a zenekarral meleg, színes, lendületes hangulatokat tud kirajzolni, hangszerelése is (— eltekintve a III. felvonás végtelenül naiv és ártatlan »modernisztikus« disharmónia-imitációjától —) gyakran nagyvonalu: általában a zenekarnak sokkal biztosabb ura, mint a mű vokális feldolgozásának. Talán tulnagy feladatra vállalkozik, mikor tisztán zenekarj mentalitással dalmű megírásához fogott, — s ezzel magyarázható részben, hogy minden esetben, hol súlyosabb lelki történéseket fejez ki, összeroppan, — lefésült és lecsiszolt drámaisága erőtlennül hull vissza, megoldás nélkül gördül tova.

Meg kellene azonban fiatalágának minden hibáját bocsátanunk, ha a mű bármely értékes ígéretet rejtene magában a jövőre nézve. Minden nagy szerző fiatalkori művében találunk támpontokat, melyekről tudjuk, hogy ezeken fog további útján kibontakozni, ezekből fejlődik ki minden nagy alkotása. Ábrányi operája azonban valahogy elrekeszeli maga előtt a további fejlődés lehetőségeit. Ez pedig azzal magyarázható, hogy a fiatalágnak számtalan hibája mellett ennek nagyszerű kvalitásai ugyszólván teljesen hiányoznak belőle. Hiányzik az entuziazmus, — a tiszta, szertelen lelkesedés, — a zokogni- és ujjongnitudás: mindaz a formátlan, erőtől duzzadó lélekmassza tehát, amely egyedüli bázisát képezheti egy alkotó életmunkájának. Nem a korából nő ki és nem hajlik a jövőbe előre. Nincs kontaktusa a jelennel és így elveszett a jövő számára is. Nem mond újat, de nem közelíti meg a régit sem, — nem individuum és mégsem szócsove egy zenei iránynak sem. Az olasz és francia dekadenciában gyökerezik, de ennek is inkább felületén mozog, az értékesebb rétegekig ritkán tud hatolni. Föltétlen érdeme, hogy a zenei invenció — (ha ennek kvalitásától el is kell tekintenünk), — a melodia spontán tovagördülése mindvégig felszinen képes tartani az egész művet.

A Városi Színház új vezetőségének mégis hálásak lehetünk ezen opera fejujításáért. Mert ha nincs is a Monna Vanna zenéjének legcsekélyebb közössége sem a magyar zenével, az új komponista-generációra csak serkentőleg hathat az a tudat, hogy nem az íróasztal számára ír. Zenekulturánk tehát csak nyerhet minden új mű bemutatásával, bármily értéket képviseljen is ez.

A szerző által vezetett előadáson Kovács Dezső Guido Colonna, — Bodó Erzsébet Monna Vanna, Halmos János Prinzipalle szerepében tündek ki.

Pollatsek László.

Baruch üvegudvar

Alapított 1857-ben

Timișoara

2-10

Üveg-, porcellán- és ház-
tartási cikkek ♦ Lusterek,
alkalmi ajándékok ♦ Óriási
választék ♦ Olcsó árak!

A „Juhászlegény, szegény juhászlegény“ című énekes magyar játék bemutatója

a Városi Színházban (febr. 6.).

A Tisza Kálmán-téri muzsahajlék az idegen ritmusok és szellemességekben bővelkedő modern operettek után a magyar falu természetes miliójét varázsolta elénk a Petőfi ismeri népdalától merített című magyar énekes játékban, melynek szövegét Török Rezső, több kisebb kabarédarab szerzője, zenéjét pedig Magyar László írta. A cselekmény hőse, a szegény juhászlegény, az özvegy korcsmárosné Juliska lányába szerelmes. Vetélytársa az idősebb, jómodu versfaragó csizmadia, ki elhitéti a lánnyal, hogy a juhászlegény csak bolondozik vele s mások előtt becsmérőleg nyilatkozott róla. Ezért a lány elutasítja a juhászlegényt, ki bujában annyit iszik hogy ott a kocsmában az asztalra dőlve elalszik. Álmában a karakán király udvarában találja magát. A király lányát csak szegény emberhez akarja feleségül adni, de csak az lehet a férj, aki három kérdésre meg tud felelni. Ott van a félszü kondás s a csizmadia is, de csak a juhászlegény tud a kérdésekre megfelelni s így övé a lány, aki szakasztott mása falubeli kedvesének. Midőn felébred a szomorú valóságra, el akar bucsuzni mindörökre a lánytól, de akkor kiderül a csizmadia hazug intrikája s így a csizmadia kénytelen, beérni a korcsmárosnéval, úgy hogy két pár készülődhetik egyszerre az oltár elé.

A cselekményt frissítő egészséges magyar paraszthumor a stílusnak itt-ott kissé túl póriás kiszólásai dacára is folyton élénk derűltégekben tartották a közönséget, úgy hogy a szentimentális és vidám jelenetek szerencsés egyensulya a sikert már eleve biztosította. A zenében vörös fonálként huzódott végig a juhászlegénynóta motivuma s a mindvégig magyaros zene úgy a szomorú, mint a duhaj hangulatokban és táncjelenetekben méltóképen illeszkedett könnyed dallamaival a cselekményhez. A címszerepét mintha csak Cselényi József szabták volna, olyan közvetlen volt benne. Partnere Vigh Manci, Juliska szerepében a korcsmárosnéban Dajbukát Ilona utolérhetetlenül gyorsan pergő nyelvével, a tudákos csizmadiában Szirmai Vilmos, a félszü kondásában Sziklai József voltak igen jók. A rendezés Sik Rezső érdeme, a vezénylést Stephanides Károly biztos kezekkel végezte. A díszletek közül a II. felvonás fantasztikus inszenírozása magyaros motivumival ifj. Oláh Gusztáv tervezése. Sebestyén Géza szerencsésen választotta ki az új művek közül a fiatal, de tehetséges szerzőknek a telt háztól nagy tetszéssel fogadott darabját, mely heteken át műsoron maradt.

CZAPKA JAKAB FIA

Cégtulajdonos: A. Czapka és L. Raspi

Alapítási: 1842.

Zongoragyár Távbeszélő: 80247.

1-10

Osztrák postatakarékpénztári folyószámla: 16.088 sz.

Magyar postatakarékpénztári folyószámla: 27.728 sz.

Wien, IV., Reffenbrücken-gasse 9. — Temesvári képviselő: Freund Leó, zongoratanár.

A Fraskita bemutatója a Városi Színházban

(Március 3.)

Operett 3 felvonásban. Írták: Dr. Willer, A. M. Reichert Heinz
Fordította: Harsányi Zsolt. Zenéjét szerzte: Lehár Ferenc.

Lehár sikereit annak az óriási tapasztalatnak köszönheti, melyet eddigi életpályáján szereznie volt alkalma. A Vígözvegy óta a nemzeti kólorit a zenében új érdekességeket nyújtó requisituma a sikerre pályázó operettnek. Itt ezt az elemet a spanyol táncok és dalok képviselik. Aztán szükséges az Ende gut, Alles gut elve szerint a szerencésen tehát házassággal, még pedig lehetőleg kecsős házassággal végződő cselekmény. Ibsen Nóráját sok helyen csak úgy lehet előadni, hogy a végéig megváltoztatják: Nóra kibékül férjével s otthon marad.

Mi lenne Carmenből, ha kedvese nem szurja le, hanem elveszi? Ezt a problémát oldották meg a librettisták. Bizet Carmenje eleinte úgy is csak azért nem tett szert a párisiaknak, mert a halállal végződő operákat a Nagyoperában szokták, nem az Opéra Comique-ban, hol a kedvező kimenetelű operák voltak divatosak. Fraskita valóban afféle igazi spanyolcigány Carmen. Épen olyan női raffineriával bolondítja magába a párisi Armandot, mint Carmen José. Armand is ott hagyja menyasszonyát a cigányleány kedvéért. A menyasszony azonban vigasztalóra talál Armand jó barátjában, a félszeg, de jószívű magántudósban s hozzá is megy. Armand eredetileg megsértette Fraskitát; lopással gyanúsította s a cigánylány boszúból bolondítja őt magába, hogy aztán, mikor Armand ő érte ott hagyja menyasszonyát, kárörvendő módon elutasítsa magától. De most Fraskita is érzi, hogy ő is szereti Armandot s épen Armand volt menyasszonyának apja, ki nagybátyja is Armandnak, békíti ki ügyes fogással a szerelmi daczól egymáshoz nehezen közeledő párt.

Ezt a nem egészen új, de részleteinél fogva eredetinek látszó cselekményszerzők, bár a sablonos operettek chambre séparée mulatozási jelenetét is megtartották, csupán azzal a külömbéggel, hogy az egész Alhambra mulatót varázsolták a néző elé, sok ölettel, a melékalakok szerepeinek fontosságával tudták élni. Lehár zenéje egyre magasabb nivóra emelkedik. Nem egy helyütt valóóságos operai zenét ad, csupán a hangszerelésnek erős fűszerezése az operettzene sajátos hatásaival mutatja, hogy a cél mégis operett. Azonban a két főszereplő énekzerepe határozottan magasabb kvalitásokat kíván. Fraskitát a Berlinből hazahívott Serák Márta énekelte, kinek magyar kiejtésén meg se érzett, hogy Berlinben hosszú hónapokon át folyton németül énekelte Fraskitát. Alakítása s hangja teljesen megfelelt az érzéki spanyol cigánylánynak. Armandot Gábor József, az operaház tenoristája kreálta. A hagyományos nagy valcert a második felvonásban egy pompás:tenorária helyettesíti s a két partner egymást szerencsésen egészítette ki. A magántudós és a csalfa párisi lány szerepében Sziklai József és Molnár Vera ellensúlyozták sok ügyes táncsal (köztük egy többször megimélt tangóval) és rengeteg mókával a cselekmény szentimentális jeleneteit. Jó volt Cselényi József a cigánylegény, s Szirmai Vilmos a párisi apa szerepében. A diszterek közül a II. felvonás Alhambra mulatója volt impozáns s ifj. Oláh Gusztáv tervezőnek hozott elismerést. A közönség a főszereplőket és Lehárt, ki személyesen dirigált, elhalmozta tapsal és ünnepléssel. A Fraskita most úgy látszik állandó kasszadarab lesz.

„Bánati szanatórium“ Timișoara-Elisabethin

□□□□ Holló-utca 2. szám. □□□□

Modern gyógyintézet bel-, gyermek-, ideg-, sebész-, női-, orr-, fül-, gége-, bőr- és szembetegek részére. Diätetikus konyha. Legmodernebb gyógytényezők. Röntgen, Radium, Quarz, Diatermia és az egész elektrotheraphia, hydrotheraphia, mór és fangokezelések. Specialista orvosok.

Telefon: 23-45, 23-46. szám.



Magyar Újdonságok



Újjonnan bemutatott magyar zeneművek

nov. 15-től – jan. 15-ig.

Dohnányi: *Ruralia hungarica* op. 32

Zongoradarab 7 tételben, melyből öt tételt zenekarra dolgozott fel. Dohnányi utóbbi időben több kísérletet tett arra, hogy eddigi mondhatni európai zenei stílusát feladva a népzeneből merítse tárgyát. Bartók és Kodály munkája után ez érthető és természetes is. De míg amazok a magyar népi zenének quintesszenciáját tömörítik műveikbe, Dohnányi több irányban is veszélyezteti az általuk elért eredményt. Elsősorban azért, hogy Bartók és Kodály szigorú tudományossággal végzett zenefolklorokutatásainak eredményeit mellőzve »hungarica« cím alatt magyarosan hangzó, de nem magyar motívumokat is feldolgoz. Másodsorban azért, hogy meglazítja a magyar népi zenének tömör egységét s feláldozza ezt föltétlenül igen rutinírozott, igen szellemes zenei játéknak, nem jó szolgálatokat tesz a magyar zene fejlődésének.

Az elsőre térve ki, nem rohatjuk fel hibájául, hogy — a zenekari művet véve alapul — ennek második és harmadik tételének főtémája tiszta Bartók-reminiscencián épül fel. Ha azonban az első tétel bevezetését, a második tétel klarinett-témáját, vagy a negyedik tétel főtémáját jobban szemügyre vesszük, nyilvánvalóan megállapíthatjuk ezeknek tiszta szláv karakterét. Csak át kell lapozni Dvorzsák: *Slovanské tance* c. ciklusának partitúráját, hogy a délszláv és tót vonatkozásokat felismerjük benne.

Második hibája, hogy a magyar népi zene helyébe újra a magyaros stílust ülteti. Emlékeztet ez a magyarosság Brahms, Haydn és más külföldi szerzők magyarkodására, — mindenesetre modernizált és magasabbrendű kivitelben.

A zongoraműnek kétségtelenül máso-

dik, ötödik és hetedik tétele a legérdekesebb. A zenekari mű hangszerelése briliáns; — az ötödik tételben éri fel tetőfokát, mikor a főtémát nyolc változatban fuvósok és vonósok fölváltva veszik át.

Sokkal könnyedébb, mint Kodály, viszont emeli mélységét sehol sem közelíti meg. Frappáns hatásokkal dolgozik, — tiszta életörömet vagy pastorelehangulatait mindég maradéktalan üdeséggel fejezi ki. Nem képes a népi zene atmoszférájában kiélni magát s ezért a *Ruralia hungarica*ban sem tükröztetheti vissza régi kompozícióinak összes értékeit.

A zenekari művet a Filharmonikusok nov. 17-én adták elő.

Molnár Antal:

„És szólt az élet: szeresettek“

Enekari à capella mű, — írta 1909-ben.

Molnár Antal — talán az egyetlen igaz magyar impresszionista zeneköltő, — szordinot tesz a világ diszponáns lármájára, hogy ne sértse magányának tiszta harmóniáját semmi profán zaj. És ebbe a magányba csak a tiszta szépség, a makulátlanul nemes érzések sugárzanak át. A nagy európai impresszionizmus hullámai csak gyöngye rezonanciát keltettek minálunk és alig hogy Molnár Antalban megtalálták a magyar földön szószólójukat, Bartók térhódításával rögtön el is tűntek a szinterről. Pedig azért, hogy Molnár visszavonult a zeneirástól, érzékeny vesztesség érte a modern magyar muzsikát. S ha zenetudományos munkásságának nagyobb jelentősége is van, — kompozícióinak intim hangulatai — előkelő stílusa a magyar műzene fejlődésében nem kis szerepet biztosítottak volna számára.

A vegyeskarra írt művet a Fővárosi Enekkar adta elő Karvaly vezetésével nov. 26-án.

Zsolt Nándor: Szimfónia.

Nagy zenekarra írva.

Zsolt Nándor zeneakadémiai tanár négyöt éve írt szimfóniája által az európai zenét egy kvalitásos munkával gazdagította. Négytétéles szimfóniájának már bevezető taktusai is elárulják, hogy a zenekarnak mesterével van dolgunk, kinek mondanivalóját egyelőre a formakérdések erősen háttérbe szorítják ugyan, azonban oly értékek csillognak elő művéből, melyek garanciálul szolgálhatnak további fejlődéséhez. Hatalmas zenekari masszakkal dolgozik, — Strauss hangszerelését nem egyszer közelíti meg. Az első, allegro con fuoco tételben épen csak a »con fuoco« karakter hiányzik, amint nem találtunk adagiokaraktert a második, finalekaraktert az utolsó tételben. Kétségtelen, hogy Zsolt nem tudta gondolatait zárt egységekbe, szigorúan logikus formákba préselni, a zene hömpölygő árja elsodorta és inkább ez uralkodik fölötte, mint megfordítva. Innen származik az az érdekes szituáció, hogy az első tétel tiszta Csajkovszky témáit Stravinsky szájába adja — a fináléban viszont angol jargont vegyít Rimsky-Korssakov szintobzodásával.

Az európai zenével való szerves összetartozósága tehát úgy formai, mint témái tekintetében minden mondatában megnyilvánul. Egyelőre elgáncsolják, elvakítják még nagyszerű hangszerelési effektusai, odadobja magát nekik, — nem tud a pompából megszabadulni s megfedkezik róla, mit akart eredetileg mondani. Sok banalitás is keveredik ezáltal muzsikájába, sokszor »szalad üresen«, azaz gyakran kerül holtpontra a téma továbbvezetésében s ilyenkor rutinjára bizza magát. — Mindnégy tétel, ugyszólván fortissimóban folyik le: talán ez legjobban karakterizáló Zsoltra: a melódiának önerejére még nem mer támaszkodni, még nem jutott el odáig, hogy ennek belső súlyát ne legyen kétségtelen eszeveszett dinamikus — zenekari hatásokkal pótolni. A közönséget megtévesztik könnyen e kulissza-sziklatömbök és Zsolt egyelőre még erre is súlyt látszik fektetni. Témáinak feldolgozásában azonban oly tehetséget árul gyakran el, hogy joggal várhatjuk a magyar Stravinskytól, hogy rövidesen nemcsak külső formájában, de belső kvalitásait illetőleg is meg tudja közelíteni orosz mintaképét.

A szimfóniát Tittel vezénylete alatt a Filharmónikusok adták elő jan. 12-én.

Ujpest.

Pollatsek László.

2-10



*Csak Farmodont
fogcrémet használjunk*



KLEIN BÉLA

□□□□□ órás és ékszerész □□□□□

Belváros, Hunyadi-u. 4

Nagy választék
órákban, ékszerekben,
Alpacka- és valódi ezüst-
tárgyakban

2-10



Zeneiskolák Szemléje



A Zeneművészeti Főiskola házi hangversenyei

Az első operai estélyen az intézet kamaratermében 6 operarészletet adtak elő, egyet-egyet a Dinóra, Sába, Aida, Carmen, Mignon és Faust című operákból. Legnagyobb sikere volt Bartók Ferikének, Kacsóh Magdának és Lauritsin Lajosnak, de a többi növendékek: Bloch Erzsébet, Heisler Klára, Éliás Ilonka, Stelczer Gizzi, Császármagda és Maleczky Oszkár is szorgalmas és tehetséges énekeseknek bizonyultak. A zongorakiséretet Unger Ernő tanár látta el, ezuttal tehát nem zenekari kísérettel folyt le az operaest.

A második operaest kilenc növendéknek nyújtott alkalmat képességeik bemutatására A Walkür, Aida, Tannhäuser, Bolygó Hollandi operákban Mártony Jolán, Boros Klára, Lefkóvics Géza, Takács Klementina és Mály Józset szerepeltek. Az est clonja a Puccini Bohémek-jének harmadik felvonása volt, melyben Mimit Sebestyén Margit, Musette-et Császármagda, Rodolphot Fehér Pál s Marcelt Maleczky Oszkár énekeltek gondosan betanult előadással.

Az instrumentális szakok növendékeinek két hangversenye után most Kodály Zoltán tanár zeneszerző növendékei közül Frid Géza és Serly Tibor mutatkozott be. Frid Géának brácsa-zongora szonátája, két zongora szonatinája és egy-egy Petőfi, Ady és Bródy verse volt műsoron, Serly-nek meg öt-öt zongora, illetőleg hegedűdarabján kívül a-moll vonósnygyese tett tanuságot arról, hogy a zeneszerzői tehetségek kibontakozása és fejlődése hogyan megy végbe oly biztos kezek vezetése mellett, minővel dr. Kodály Zoltán vezeti növendékeit. A műveket Gertler Endre, Hannover György, Keleti Magda és Kovács Ist-

ván akadémiai növendékek adták elő stílszerűen Csóka Béla operaházi celloművész közreműködésével.



A Zeneművészeti Főiskola jubileumi ünnepélyei.

Az ünnepélyt ápr. 18-án szombaton délután diszgyűléssel fogják megavítani. Este az intézet növendékei dr. Hubay Jenő elnökgazgató vezényletével Liszt Ferenc Szent Erzsébet oratóriumát adják elő. 19-én vasárnap este lesz a retrospektív hangverseny következő műsorral; 1. Erkel Ünnepi nyitány. 2. Koessker: A megdicsőültek, gyászóda. 3. Volkmann: D-moll szerenád. 4. Mihalovich: Pán halála. 5. Szendy: Helikoni szűit két tétele. 6. Herzfeld: Ünnepi induló. — 20-án pedig a filharmónikusok ünnepi hangversenyén Vecsey Ferenc fog közreműködni.

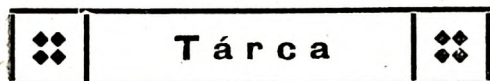
Az emlékalbum már sajtó alatt van és Siklós Albert tanár megfeszített munkával dolgozik a korrekturnán, hogy idejében elkészüljön. Csak a kultuszminisztérium kérésére. A Zeneakadémia ugyanis tízezer aranykoronát kért az emlékalbum és ünnepély költségeire. A kultuszminisztérium azonban nem talált erre fedezetet. A Zeneakadémia ezért egyenesen a pénzügyminisztériummal lépett érintkezésbe. A pénzügyminiszter belátva, hogy a Zeneakadémia jubileumának méltó megünneplése végtelenül fontos az ország kulturális jelentőségének a világ előtt való dokumentálása céljából s ezért kilátásba helyezte ez összeg folyósítását, ha a pndes hivatalos uton, tehát a kultuszminisztérium útján jön a kérelem. Most alig 6 héttel a jubileum előtt azonban még mindig nem ment át a kultuszminisztériumból az írat a pénzügyminiszterhez. Remélhetőleg e késedelem nem hátráltatja a szükséges költségek kiutalását.



A bécsi zenei főiskola rektoravatása.

A budapesti Zeneakadémia már évekket ezelőtt megkapta a Zeneművészeti Főiskola címet. A főiskolákat jellemző szervezeti sajátságok most megvalósultak a bécsi zenei főiskolán is, melynek rektorát, Marx dr.-t február hó elején avatta

fel Schneider dr. osztrák kultuszminiszter. Bécs polgármestere, külföldi vendégek és számos művész jelenlétében. A főiskola hallgatói rázendítettek az Istenek bevonulási indulójára a Walhailába Rajna kinéséből. Schneider dr. beszédében vázolta az intézet kialakulásának történetét, melynek eredménye lett a mostani főiskola. Marx dr. pedig, az első rektor először is köszönetét fejezte ki a miniszternek s mindazoknak, kik a főiskolát megteremtették, majd székfoglaló beszédében a tonalitásról értekezett. Szerinte tévelygés a tonalitás tagadása. Akik a tonalitás ellen törnek, előbb-utóbb zsákutcaba jutnak, melyből megint csak vissza kell térni zenei rendszer alapvető sarkkövéhez, a tonalitáshoz.



Epizódok Pietro Mascagni pesti tartózkodásából

A világhírű Maestrot nagystílusban ünnepték pesti séjour-ja alatt, amidőn is jelentékeny sikereket ért el saját operáinak, s honfitársaiénak (Verdi, Leoncavallo, Puccini) eldirigálásával. Nagy tetszést váltott ki a »Fritz barátunk« dalművebeli »Cseresznyeta-duetti«, melyet az állami Opera két prominens tagja: Goda Gizella, s Gábor József vittek diadalra. Ezen operát a bécsi állami Operaház e szezsonban Mascagni által újból betanítatja, s reprizként ismét állandó repertoárdarabjai közé iktatja. A Mester Beethoven dirigálása nem hagyott mélyreszántóbb nyomokat auditóriumában. Hazájában Mascagni »Trisztánt« is szokta dirigálni, de bajosan tehető fel róla — a telivér olasz emberről — hogy Wagner zenei mentalitásába bele tudna magát teljesen élni.

Ruszt József udvari tanácsos lakásán igen fényes bankett keretében ünnepelte a Mesteri, melyre hivatalosak voltak, Wlassics báró intendáns, s Kerner zeneiőzigazgató, Titter Bernát karnagy, az Operaház teljes szólszemélyzete, a tudomány s művészetvilág, valamint a pénzarisztokrácia színe-java. Apponyi Albert gróf is megjelent a banketten, a Magyar Tud. Akadémiát pedig Báró Berzeviczy Albert képviselte, ki — valósággal klasszikus olasz nyelvezettel — mondta Mascagnira az első pohárköszöntőt. Az utána következő szónok Durini gróf — a pesti olasz követ — volt, (kinek neje: Contessa Durini a pesti arisztokrata délnök: legszebbike, gyönyörű megjelenésével most is elbűvölte

a bankett összes látogatóit), végül Horthy kormányzó öccse, a festőművész, francia nyelven mondta toasztot Mascagnira. A Mester lesztelen kedvességgel köszönte meg a személyét ünneplő toasztokat, poharát a magyar zenei művészet jövő felé fordulására írtván.

Pesti tartózkodása alatt egy esteben zavaró incidense is támadt a Mesternek dirigálás közben. Goldmark szimfoniáját vezényelve, egyik fokozat felépítésekor úgy találta, hogy a puzónok nem elég erős dynamikát fejtenek ki, miért is Fischer operai puzónfuvóst erősebb fúvásra serkentette. Fischer ekkor figyelmeztette Mascagnit, hogy hangszere a forszírozott crescendokra kedvezőtlenül reagál, de a Mester ezen válasza ügyet sem vetve, mereven ragaszkodott előzően kifejezett óhajához. Fischer most már szinte elkerekedettten tulzott vehemenciával fujt bele hangszerébe, melyből ezuttal valami egész lehetetlenül hangzó, elefántormány trombitahangjára emlékeztető diszsonáncia esendült ki. Mascagni az első pillanatban ezt az illető zenész részéről faragatlan zenei-élnék minősítette, illetve rosszmájú, szándékos bosszantásnak vélte, s a dolog felett hirtelen haragra lobbanván, Fischerre dühös pillantásokat lövelve, áthatóan éles hangon azt kiáltá felé: »Bagage!« (Csöcselék) — mire a zenekar — azonnal szinte egy személylyé tömörülve össze szolidaritásukban — eltávozott a pultoktól, nyomban kiürítette a termet, csupán egy, — olaszul jól tudó zenekari tagot hagyván hátra, kit arra szólítottak fel, hogy Mascagnit megkérdezze, miszerint hajlandó-e a zenekar haladéktalanul megkövetni, mert ellenesetben az operai orchester vonakodik dirigenspálcája alatt tovább működni. Mascagni — ráeszmélvén az általa ingerültsége közepett elkövetett sértésre — erre olasz nyelven megkövette a megbántott zenekart, bocsánatkérő szavait lefordíttatta azonnal magvarra s németre, mit az Operai orchester teljes személyzete megelégedéssel vett tudomásul, s ilymódon a zenekar s annak illusztris vendégdiregense közt újból szent lett a béke.

* Nagyvárad.

Guttman Miklós.



Puccini megiratlan művei

A sok terv közül, amelyek a meghalt mestert foglalkoztatták, különös előszeregettel kezelte egyik operájának tervezetét, amelynek tárgya a szerencsétlen Mária Antoinette királynő sorsa lett volna s amely a megvalósuláshoz már közel járt. Munka közben azonban nehézségek merültek föl a terv keresztülvihetőségére vonatkozólag és így lemondott a partitúra további kidolgozásáról. »Elveszitem a fejem azon« magyarázta lemondásának megokolására, »és bőven elég nekem, hogy a szerencsétlen királynő fejét vesztette. Azt hiszem, elég egy áldozat.« Hosszabb ideig beszéltek egy olyan operájáról is, amelynek Daudet »Tartarin de Tarascon«-ja lett volna a főhőse. A francia szerzővel már összekötetésbe is lépett Puccini, hogy a regénynek opera szövegre való átdolgozására annak beleegyezését kikészítse. Azonban ezen esetben is elállt az olasz mester a terv végleges megvalósításától, minthogy munkáiközben meggyőződött arról, hogy a francia komikuma nem biztosít szabad érvényrejutást az ő zenei egyéniségének.

Arra is gondolt, hogy Zola »Abbé Mouret«-jét opera-szövegre alakíttatja át, amelynek megalkotásától különös sikert remélt magának. Időközben az ügy füstbe ment, mert Zola a regény operára való kidolgozására vonatkozólag már tárgyalásba bocsátkozott Alfred Bruneau-val és Massenet-tel. Később aztán a Bicorni nevezetű kiadóvállalat Puccininak ajánlatot tett, hogy Pierre Louy »La femme et le Pantin« c. regénye nyomán kidolgozott opera-szöveget megzenésítse. Alapos megtontolás után elutasította a zeneszerző az ajánlatot és Vaucaire librettóját visszaadta. Az anyagot később »Conchita« címmel Zandonai dolgozta föl zeneileg, de az előadásnál minden siker nélkül, úgy hogy Puccininak nem kellett a visszautasítás miatt bánkodomnia.

Ezzel szemben komolyan foglalkozott a tervvel, hogy Giovanni Verga »Lupa«-ját színpadra hozza. Szicíliába ment, ahol az író házában a szerzővel együtt dolgozta át a szöveget és egyben helyszíni tanulmányokat végzett, hogy a környezet zeneileg természetüen adhassa vissza. Ezen célra a cselekmény színteréről különböző fényképfelvételeket készített magának. Együttal élt az alkalommal és Malta szigetére kirándulást tett, amely közben a balsors érte, hogy az erődítmények fényképezésénél az angol rendőrség mint kémét letartóztatta. Jóllehet a dolog kimagyarázás útján teljesen

elintéződött, a kellemetlen eset mégis annyira megzavarta Puccini ottani tartózkodását, hogy az angol szigetnek hátat fordítva visszautazott Livornoba. A gőzösből találkozott jóismerőseivel, a Palermóból hazatértő Gravina márkinővel, aki már értesült az ő opera-tervezetéről és rögtön megragadta az alkalmat, hogy Puccinit a »Lupa« megzenésítésétől való elállásra bírja. Tanácsát azzal okolta meg, hogy az ő józólésével ellenkezik egy ilyen szenvedély-drámának a nagypénteki körmenet vallásos motívumával való kapcsolása, amely összefüggést ő frivolvnak és istenkáromlónak bélyegzett. »Vigyázzon, ez önnek szerencsétlenségére válik« figyelmeztette a zeneszerzőt, aki nem volt eléggé szabad szellemű ahhoz, hogy ezt a figyelmeztetést szelnek eressze és inkább abba hagyta a munkát.

■ Művészek Önmagukról ■

Melles Béla hegedűművész

a róla elnevezett quartet megállapítója.

A közönséget mi sem érdekelheti jobban, mint hogy hogyan gondolkozik a művész az ő művészetéről, hogyan beszél el önmaga sokszor romantikus epizódokban bővelkedő élete pályáját. Midőn fenti címmel új rovatot nyitunk, egy újabban egyre jobban előtérbe lépő hegedűművészeinknek adjuk először a szót, kit művészi tudása és becsvágya az Operaház hangversenymesteri pultja mellett sem hagy pihenni. Új kvartettet alapított, mely bécsi nagyszerű bemutatkozása után Budapesten is kedvező auspiciumok között debutált. Műsorukon Mozart d-moll, Kodály első és Beethoven C-dur (a harmadik Rasumovszky) kvartettje állott, melyekkel úgy a régi, mint az új szerzők interpretálásában való teljes jártasságukat fényesen dokumentálták. Azonban Melles mint szólista is igen népszerű. Alig van hét, hol ne kellene neki hol itt, hol ott fellépnie. De hadd beszéljenek itt magának a művészek sorai:

»1891-ben születtem Baján, hol az elemi és főgimnáziumi tanulmányaimat is végeztem. Megboldogult édesapám volt első mesterem, ki rendkívül alaposan képzett muzsikusként volt, jóllehet nem volt hiva-

tása a zene. Tőle tanultam meg a zeneelmélet alapját már 6 éves koromban. Baján maradtam a gimnáziumi tanulmányaim bevégezésig, majd 1908-ban Bpestre kerültem a Müegyetemre. Pesten Grünfeld Miklós az Opera akkori első hangversenymestere lett a tanárom, ki állandóan ráakart venni, hogy zenei pályára lépjek, amit azonban édesapám ellenzett és így jóllehet állandóan fejlesztettem zenei tanulmányaimat, mégis hivatalosan a Müegyetem hallgatója voltam 1913-ig, amikor is bevonultam és megkezdtem egyéves önkéntesi évem letöltését; a háború a harctérre szőlített, honnét kétszeri sebesülés után orosz fogságba kerültem 1915. márc. 28-án. Tulajdonképen itt kezdődik zenei pályám, mert a fogságban időm volt gyakorolni és elmélyedni a nagy klasszikusok műveiben. 3 évig a szibériai Krasnojarski fogolytábor lakója voltam és itt egy nagyon jó vonósnegyest sikerült szerveznem; tagjai voltak Melles, Hódossy, Kolozs, dr. Mangold hadifogolytisztek. Ebből a kis társaságból egy impozáns 80 tagú szimfónikus zenekar alakult ki, lévén a táborban 44.000 hadifogoly, kik között nagyon sok volt a hivatásos és jól képzett dilettáns muzsikusz.

Karnagyunk egy igen lelkes karmester dr. Boldis Dezső volt, (a pécsi filharmonikusok jelenlegi karnagya) ki fáradhatatlan energiával és kitartással a zenekart 3 év alatt magas művészi nivóra emelte. 3 év alatt több mint 100 zenekari hangversenyt adtunk bajtársainknak, kiknek szomorú sorsán ezáltal legalább lelkileg nagyon könnyítettünk. — A forradalom kitörése után természetesen haza akartunk utazni és én Boldis barátommal 1919 nyarán el is indultam Krasnojarsk-ból; 3 heti keserves utazás után meg-

érkeztünk szt. Pétervárra, honnét azonban főleg a magyar bolsevikék engedélye nélkül nem utazhattunk tovább, sőt Boldis barátomat, mert tart. főhadnagy volt bezárták a legsötétebb börtönbe, engem azonban már nem foghattak el, mert én már ekkor a pétervári zeneakadémia hegedűművész tanfolyamán voltam és igazgatóm a híres Glazunov exponálta magát értem a hatóságoknál és így szabadon maradtam 1921. nyaráig.

1920—21. tanévben már tanársegéd voltam a híres Auer professzor mellett, kinetic előzőleg művészi diplomát nyertem.



1921. májusában azonban már nem voltam képes a bolsevik hatóságok folytonos szekaturáit tovább tűrni és végleges elfogatásom előtti napon sikerült megszökniöm szt. Pétervárról és 4 napi viszontagságos bolyongások után sikerült átlépnem az orosz határt.

1921. őszén már a budapesti opera primhegedűse, majd 1923 májusában hangversenymestere lettem. Az 1923—24. szezon, mint a Waldbauer-Kerpely kvartett tagja a koncertezten végig. Azonban operai szerződésemmel nem volt állandóan összeegyeztethető, hogy heteken, hónapokon át távolmaradjuk az Operaháztól. Ezért innét 1924. áprilisben kilépvé megalkálottam saját vonósnegyesemet s azóta a következő összeállításban dolgozunk: Melles, Gulden, Molnár, Zsámboky. A tanítást is majdnem teljesen abbahagytam, mert két urnak nem lehet egyszerre szolgálni. Annál több időt szentelhetünk a gyakorlásnak. Első nagy hangversenyünk 1925. jan. 29-én Bécsben volt. (Mellékelve a kritika). Apr. 2-án Milánóban, 4-én Rómában és 6-án Comóban játszottunk.

A jövő szezonra szerződésünk van: Bécsbe, Prágába, Párisba és Olasz- és Franciaország főbb városaiba.

Krauser Béla Fiai

Mű-, butor- és épületasztalosgyár Gyártmányai: Butor, iroda, üzlet, bank és iskolaberendezés. Épület- és portálmunkák. — Parketta, gyár, iroda, mintaraktár: Timişoara IV., Bul. Carol

	Hircsarnok	
--	------------	---

Intimitások Dvorzsák életéből.

Május el-ején volt husz éve annak, hogy a cseh nemzeti zenének Smetana mellett legnagyobb alakja: Dvorzsák Antal hatvanhárom éves korában meghalt. Apja kocsmáros volt Mühlhausenben s fiát mészárosnak akarta adni, hogy az üzletben hasznát lássa, de a gyermek folyton hegedült a tanítóval s tizenhat éves korában Prágába ment az orgonista iskolába tovább tanulni. Előbb egy harmadrendű zenekarban hegedült, 5 év múlva, 1862-ben a cseh nemzeti színházban lett brácsás. Ennek hatása minden művészen meglátszik, mert a brácsának főleg kamarazenéjében jelentékeny szerepet juttat. 1873-ban egy vegyeskara zenekarkisérrettel oly sikert arat, hogy állami ösztöndíjat kap, kilép a zenekarból s most a hír hamarosan felkapta szárnyaira. Brahms és Bülow karolák őt fel először. A bécsi és berlini akadémiák tagjai közé választja, a Cambridge-i s prágai egyetem díszdoktorává választja, 1892–95 a newyorki konzervatórium, igazgatójává lesz, majd megint Prágába megy s a zenedének művészeti igazgatója s zeneszerzési tanáráként hal meg.

A prágai konzervatórium óráján esett meg vele, hogy egyik tanítványának feladatával nagyon elégedetlen volt s ezért alaposan leszidta az ipsét. Az önéretében megbántott ifju el kezdett sirni. Ezt már Dvorzsák se tudta nézni. Meg akarta őt vigasztalni s hogy kibékítse, a zsebébe nyult, hol mindig volt néhány aprószemű fodormentacukor. Véletlenül azonban cukor helyett a sietségben horgászásra való szárított bogár akadt a keze ügyébe s ő a tévedést nem véve észre ezt nyomta bele a pityergő legényke szájába, ki a furcsa ízű falatot ki akarta köpni. Dvorzsák ezt látva dühös lett. „Te merészeled az én cukromat el nem fogadni?” szolt mérgesen s oly erővel toltá vissza a cukornak vélt bogarat az ifju szájába, hogy az fuldokolva bár, de végül mégis lenyelte. A kellő eredmény nem is marad el: soha többé egy tanítvány se sirt Dvorzsák óráján, bármennyire összezsidta is őket.

De nemcsak horgászni szeretett Dvorzsák, hanem a lokomotivok iránt is érdeklődött. Ismerte szerkezetüket, számukat, nevüket, melyek nyaralója előtt elfutottak. Egy vasutas ismerősétől megtudva, hogy a pályaudvarra egy tehervonatot várnak, melyet egy új típusú mozdony fog húzni, Karl Weiss nevű tanítványával ő is kiment a pályaudvarra. Mivel a tehervonatot késett,

megkérdezte az egyik vasutast, mikor jön az illető számú vonat. Ez abban a hiszemben, hogy Dvorzsák valamely magas állású főtisztviselő, ki incognito jött inspicálni, az esetet rögtön jelentette az állomásfőnöknek, ughogy Dvorzsák csodálkozva vette észre hamarosan, milyen feszes állásba vágják magukat előtte a vasutasok s milyen katonásan szalutálnak neki. A vonat távozása után Dvorzsák is ment. Ekkor már mégis megkérdezte suttymban Weisset, hogy hívják a fetűgyelő urat. Azt hiték, hogy a magas vendég jelentése alapján nem marad el egy párnak a kitüntetése, érthető tehát a csalódottaknak megvető mozdulattól kísért kifakadása: „Oh, hát csak egy komponista?”

Hasonló tragikomikus eset történt vele 1884-ben a szoszról híres worcesteri zeneünnepély alkalmából. A polgármester ugyanis a zeneszerzőket díszbédél akarta megtisztelni. Meg is iratta már a meghívókat Cherubini, Spohr, Schubert, Gounod, Dvorzsák stb. uraknak, mikor értésére adták neki, hogy a meghívottak nagy része már a földben nyugszik. Erre azt mondta a bölcs polgármester, hogy azért egy-két élő komponistáért nem érdemes díszbédét rendezni s nem is hívott meg senkit. Így esett el Dvorzsák is egy ingyenes jó ebédőtől, amint a zeneértő angolok nem is győzték fejüket csóválni.

□ □ □

Jeritza szerződését Amerikában 1930-ig meghosszabbították.

Pár héttel ezelőtt az a különös hír járta be a lapokat, hogy a newyorki Metropolitan operában Gigi olasz tenorista a Fedorában olyan durván vágta a földhöz Jeritzát, hogy a művész nő ráesett a rivaldalámpákra kicsi hujja, hogy majdnem a Zenekarba nem potyant és nagyon megütötte magát. Majd meg a Tosca előadásánál, mikor a közönség őt kitapsolta, sirva jelent meg a lámpák előtt. Ő ezt azzal magyarázta ugyan, hogy fáradt és ideges. Valójában azonban az volt az oka, hogy Jeritza az előadás után öltözőjébe akart sietni. Mivel azonban a közönség tombolva hívta őt a függöny elé, Gigli olaszul rákiabált a művész nőre, hogy menjen ki a közönség elé. Jeritza nem ért jól olaszul s ebből támadt a félreértés.

Jeritza állítólag kijelentette, hogy Giglivel többé nem akar fellépni s férje, báró Popper ezennel minden előadásra a kulisszák mögött fog vigyázni neje. Az Opera vezetősége kezdettől fogva tagadta e perpatvart s most, hogy sikerült Jeritzát további öt évre Newyork-

hoz kötni Gigli partneréül, e tényben hatalmas argumentumot nyert a fenti civódás megcáfolására. Jeritza Londonnal is tárgyal tavaszi vendégzereplése ügyében s valószínű, hogy Bécsre és Budapestet is meglátogatja a szezon vége felé.



Palestrina-centenáriumát

már 1914-ben akarták megünnepelni az ősi Praeneste lakói szoborleleplezéssel kapcsolatban. A »zene fejedelmének«, Giovanni Pierluiginek, kit szülőhelyéről neveztek el Palestrinának, születési éve azonban akkor még nem volt tisztázva s így a centenárium akkor elmaradt. Hogy a Stabat Mater halhatatlan szerzője 1594 február 2-án hunyt el, azt tudta mindenki. De születési évét 1514 és 1529 közé tették, mert nem volt megállapítható, hogy ezen időközön belül melyik évben született. E bizonytalanság a szülőházán levő emléktáblán is kifejezésre jut, amennyiben az évszámot innen is elhagyták. Az újabb kutatások azonban minden kétséget kizárólag kiderítették, hogy Palestrina hatvankilencedik évében halt meg, így tehát 1525-ben kellett születnie. A szent évet e szerint az idegenforgalom fellendítésére alkalmas öletek kitalálásában felülmulhatatlan olaszok Palestrina 400 éves születési jubileumával is látogatottabbá fogják tenni.



Uj konzervatórium Newyorkban.

Amerika nem sajnálja a pénzt a kultúráért és művészetért s minden áldozatot meghoz, hogy a vén Európa műveltségét a maga lakossága közé átplántálja. Newyorkban számos zenede működik, köztük a nemrég meghalt Scharwenka-féle konzervatórium, az Amerikába kivándorolt Kürthy zeneiskolája stb. Most Otto H. Kahn bankár protektorátusa alatt akar-nak egy Nemzeti Conservatóriumot létesíteni harminc mértföldnyire Newyorktól, a kis Stony Point városkában a Hudson folyó partján. A legelső európai tanerőket akarják elhozatni az intézet számára Európából s főleg énekesek és énekesnők kiképzése volna a cél.



Mozart Varázsfuvolája a törvényszék előtt.

Egy fontos elvi döntés a kritika határaitól. 1923 februárjában egyik fővárosi napilap az opera Varázs-

fuvola előadásáról irt kritikájában Záborszky Ilona énekesnő szereplését tette súlyos kritika tárgyává. A művészno ügyvédje, dr. Baránszky Gyula (ki egyuttal a Dalosszövetség elnöke is) hitelrontás és becsületsértés vétsége címén teljelentést tett a kritika szerzője Tóth Aladár ellen. Az ügyesség a hitelrontásra vonatkozó panaszra megszüntető határozatot hozott azzal a megokolással, hogy »a színészno szinpadí működésének bírálata a sajtó jogos feladata és hitelrontásról nem lehet szó még akkor sem, ha a kritika kedvezőtlen és erős szavakkal elítélő is, mert a szinpadí szereplés művészi feladat és nem üzleti vállalkozás».

A művészno a másik, t. i. a sajtó útján elkövetett becsületsértésre vonatkozó vádját fentartotta a kritikussal szemben azon az alapon, hogy az inkriminált közlemény a jogos kritika határát túllépte, amennyiben rosszakaratu sértések és valótlaniságok foglaltatnak benne. A tárgyalás megtartása előtt azonban a felek bejelentették, hogy az ügyet békés uton óhajtják elintézni. A szigorú kritikus a cikk megjelenéséért sajnálkozását fejezte ki s minthogy a művészno levél az elégtétellel beerte, a bíróság a további jel-járást megszüntette.



Magyar művészek külföldön.

A külföldet járó magyar művészek közül legtöbbször Amerikába igyekeznek, hol most elsősorban Dolmányi Ernő képviseli Magyarországot ugy is, mint előadó művész s mint zeneszerző és dirigens. Nagy sikere volt zongorajátékának Detroitban a szimfónikus hangversenyén, továbbá Buffalóban és Chicagóban, hol mint karmestert is ünnepelhették. Kivüle főleg hegedűművészeink lepték el Amerikát. Geyer Steffit sajnos svájci hegedűművészek tartják. Rubinstein Erna a nyugati államokat járja sorra. Székely Zoltán játéka is annyira megtetszett, hogy jövőre is több szimfónikus zenekar meghívta Bartók Bélával rendezendő szerzői estélyre. A newyorki Carnegie Hallban sikerrel mutatkozott be a fiatal Zathureczky Ede is, ki szintén a magyar hegedűművészet mesterének, Hubaynak szerzett dicsőséget.



Harminc éve az Opera szolgálatában.

Az operaháznak 16 kardalósát február 14-én ünnepelték volna abból az alkalmából, hogy 30 éve tagjai a kórusnak. A férfiaknak a szokásos jubileumi arany-

gyűrűt, a nőknek karkötőt adott volna át a jubileumi gyűrűsök nesztora, Ney Bernát. Azonban éppen aznapra becsukták az operát s így elmaradt Wlassich báró üdvözlő beszéde, ki azóta meg is vált főigazgatói állásától, elmaradt a jubileumi ünneplés, hacsak utólag nem pótolják ezt a derék kardalosoknak, kiknek nevét nem vette szárnyaira a hír, s angyalilag sem kárpótolta őket a sors. Hadd álljon legalább a nevük itt: Szalay Károly, Zolnay Lóránd, Juhász Ferenc, Tihanyi Ferenc, Vágó Jakab, Gerenday Vilmos, Szenkár Nándor, Grossmann József, K. Nemeskey Teréz, Baloghné Hermin, Kolozsváry Etelka, Farkas Jozefin, Szalay Klára, Bónis Anna, F. Geguss Irma, Rónayné Ilka.

Apró Hírek Csarnoka

Heger müncheni karmestert egy évre a bécsi állami operához szerződtették. — Szuper Alfréd egyházi zeneszerző és zenepedagógusként 50 évi működése alatt elismert nevet vívott ki magának a zenevilágban. Az utolsó 40 év óta Csornán az ottani premonstreiek karnagyaként működik. Tisztelői a kettős jubileumot arra használják fel, hogy ünnepeljék a derék regens chorit. — Kubelik, a híres he-

gedümvész, a franciaországi Dijonban akart hangversenyezni. Azonban annyira elégedetlen volt a terem akusztikájával, hogy hallgatóinak nagy bosszuságára abba hagyta a játékot s a zugolódók elnémitása végett a jegyek árát is visszaadatta. — A bayreuthi ünnepi játékokat július 22-én kezdik a Mesterdalnokokkal s augusztus 20-án fejezik be a Parsifallal. A belépődíj a békebeli 20 márkának majdnem kétszerese: 35. Az említett két operán kívül még a teljes Nibelung tetralógiát is előadják. — Bécsi operának Szegeden fognak fellépni május hó elején három estén s nemcsak a főszerepeket, hanem a kisebb szerepeket is bécsiek fogják énekelni. Ime, Szeged zenei igényei Budapestével vetekednek! — Resch György, a gyulafehérvári székesegyház karnagya, zenetanár és zeneszerző, Erdély egyik legjelesebb orgonaművésze, Gyulafehérváron elhunyt. — Ságody Osmár, lapunk kitűnő munkatársa ez idő szerint Budapest legfelkapottabb zeneesztétikái előadói közé tartozik. Kiderül ez abból is, hogy az Uránia színház tudományos előadásai között még az ősszel megkezdett zenelemző és ismertető előadásait március hóban is tovább folytatja a zongorán bemutatott zenéi illusztrációival. Március 9-én a modern szerzőket fogja ismertetni (Reger, Mahler, R. Strauss, Mussorgszkij stb.).

Sváb Központi Bank Részvénytársaság

Alapítattott: 1895.

Timișoara Sürögnycim: Schwabenbank.

Telefon: 4. és 972. szám. Devizaosztály: 1894., 1895., 1116. és 1117. szám.

Részvénytőke: Lei 16,000.000.—
Tartalékalap kb.: Lei 12,000.000.—
Takarékbetétek: Lei 100,000.000.—

Központ: Timișoara, Cetate, Piața Unirei (Dom-tér) 9. szám.
Váltóüzlet: Timișoara, Cetate, Strada Lonovici 1. szám (Püspöki palota).
Fiókpénztár: Timișoara, Iosefin, Bulevardul Berthelot 9. szám.
Fiókok: Sándorháza, Billéd, Csanád, Nagyszentmiklós, Nagykároly, Zombolya, Liebling, Lugoj, Ujszentpéter, Perjámos, Varjas, Semlak.
Kirendeltségek: Albrechtsflor, Óbesenyő, Buziás, Csene, Gertyenes, Nagyjecsa, Jánosföldre, Keglevichháza, Temeskenéz, Ostern.

Betétek kedvező kamatozása, minden banküzlet kuláns kivitele és devizák vétele és eladása, vámcsekkek kiállítása.

„Jupiter“

= Cukorkaáruk- és Csokoládé-üzem =
Timișoara, Bulev. Reg. Maria 4

Zenei Élet

Budapesti Zenei Élet

(Febr. 1.—Márc. 4.)

Február hó eseményeinek legjelentősebbike az operaházi zenekar sztrájkja volt, melyről külön cikkben emlékezünk meg. Az Operaház mintegy két hétig csukva volt. Emiatt elmaradt a bécsi ballet vendégszereplése (ez különben ugy is elmaradt volna a horribilis költségek miatt), a Puccini ciklus, Mascagni és több külföldi művész vendégfellépése, akikkel sikerült utólag a halasztásra nézve meg egyezni, úgyhogy kártérítési perre előreláthatólag nem kerül a sor. A lemondások egyáltalában jellemezték e hónapot.

Lemondta Piccaver is hangversenyét és Slezák is a Városi Színházban való fellépését. Egyes lapok azt a hírt terjesztették, hogy Beregi iránt való szolidaritásból mondták le, aki az ébredők a kommunai alatti viselkedése miatt nem engedtek fellépni. Utólag kiderült, hogy erről szó sincs. Slezák nyilatkozott egy újságíróknak, hogy ő korrekciót ízeltember, azért ha bereked, mint ez esetben is, akkor nem lép fel, mert ő tartozik azzal a maga hírnevének, hogy csak akkor lép fel, ha a legjobb formában van.

Filharmonikus hangversenyek. A VIII. hangverseny Brahms melancholikus E-moll szimfóniájával, mely ez előtt 40 évvel készült. A hangulatos mű után Radnai Miklós zeneakadémiai tanárnak »Ot vers« című 5 tételű szüitje következett. Az egyes tételek mind más meg más érzést domborítanak ki, minnek ilusztrálására szolgál a tételek élénk állásidézetszerű cím. E programszerű címek így szólnak: I. Mire a könnyek tavához értem, imígyen szólott hozzám a Bánat... II. Völgyekről hegyekre csábitott a daloló Vágy... III. Fehér fényben fekete árnyék, köszöntelek Halál... IV. Tovább-tovább, árkon-bokron át, míg meg nem áll az Élet dobogó órája... V. Enlél és remény nélkül, te vagy cimborám — Öröm... A hangszerelési hatások változatossága élénkit a hangulatos művet, melynek II-dik és V-dik tétele nagy fokozással végződik. A II. tétel hegedűszólója az oboa pasztorál hangulata után, a IV. tétel végző halk dobpergés, a sziv gyengülő verését, a végső hárfahang az életfónát elszakadását érzékeltetik s újabb tanúságát szolgáltatják Radnai zenei palettája gazdagságának. Mozart Varázstulajánából az Éj királynőjének a 3 vo-

nalas F-ig menő két áriájával Alpár (Gitta) brilliozott, míg Rimszki-Korszakovnak fiatalokból való, de csupa élet és eleven-ségtől duzzadó 5 tételű Capriccio spagnolja megint a hangszerelési ötletekkel aratott sikert. Az első és harmadik tétel indulószerű tánc: Alborada, a második variációkat ad, a negyedik Scena cantoe gitano, a cigányélet rajza szép hegedűszólóval Baré előadásában, az utolsó szilaj aszturiai tandango. A vezénylet Tittel Bernát biztos kezében volt.

A szólóesték hosszú sorából kimagaslók Hir Sári zongoraestje. A fiatal művésznő néhai Szendy Árpád tanítványainak egyik legtehetségesebbike volt. Mostani szereplése is komoly művészi becsüvagyáról tett tanúságot. Kerüli az olcsó hatások népszerűségét. Tartalmas műsorának mindegyik száma, kezdve a Bach-Busonit zongorára átiró Organatoccatájával egészen a Chopin Esz-dúr polonaise-ig magas technikai készségéről és művészi előadásának s illesztségéről tett tanúságot. A közönség ugy e műveket, mint Chopin H-moll szonátáját, Kodály zongoramuzsikájának két darabját s a Schumann-Taussig Kontrabandistját egyre fokozódó lelkesedéssel fogadta s a művésznőt elhalmozta tapsal és virággal.

Mahler-szimfónia. A IX. filharmonikus hangverseny műsorán Mahler harmadik szimfóniája szerepelt. E monumentális mű méltó előadásához oly dirigens kell, aminőt ez alkalomra Kleiber Erichben sikerült megvenni. Unnepi hangulat, a hétköznapi arányokat jóval felülmúló zenekar a közönség felé megnagyobbított pódiumon, a háttérben a Palestina kórusal s a berlini sikerei köréből egyenest e mű kedvéért Budapestre jött Basilidesz Máriaival fent az orgona magaslatán elől a Wesselényi utcai polgári finiskola válogatott énekkara. Zsufolásig megtelt terem: ime ezek a külső ismérvei a zenei esemény fontosságának.

A május elsejei prater tavaszi derüje ömlik el az elég hosszú első tétel ének dallamain, melyek között az egyik indulószerű melódia a katonabanda felvételére emlékeztet. A szín- és hangkombinációk kitalálásában oly jelleményes Mahler itt is alkalmazza a színpalot mögötti játékok: egy bécsi huacut szöveg régi Gattenhauer dallamát fujta kint szárnykürtön egyik ügyes zenész a bentmaradt zenekar halk kíséretével. Az ált szólam a negyedik tételbe, a gyermek és női kar az ötödik tételbe hoz új tematikus és hangszíneffektusokat, melyeknek ugyszólván egyike sem marad e műben kiaknázatlanul. Bár a mű

főleg a rézfúvósokra igen nagy feladatokkal, a filharmonikusok ezuttal önmagukat mutatók felül. Basiliusz Mária komor hangú altiszteletje, a Palestrinakórus lelkes éneke s az ügyes gyermekkar Borus tanár vezetése alatt mind szerves egészzé olvadt Kleiber mindent összefogó kezében. A hangverseny hallgatónak s a zeneészek energiáját fokozta az az örömdetes tudat, hogy az Operában újra megindult a munka, mely talán és Mahler idejében volt ott a legintenzívebb.



A Budapesti Hangverseny-Egyesület hangversenyei.

A Városi Színház szimfónikus zenekarának megszűntével a tavaly alapult Budapesti Hangverseny Egyesület sokkal nagyobb jelentőségre tett szert. A fiatal zenekar nagytudású és ambiciózus karnagya, Unger Ernő zeneakadémiai tanár óriási munkájával általános elismerést vívott ki magának már azzal is, hogy műsorának egy részét, sőt a december havi harmadik bérleti hangverseny Beethoven hatalmas IX. szimfóniáját, melyben a zenekaron kívül énekkar és 4 szólóénekes is szerepel, kiknek mindig pontosan be kell inteni, szintén elejétől végig kóta nélkül dirigálta le, amit azok is méltányolni voltak kénytelenek, kik a fiatal zenekar működését nem méltatták kellő figyelemre.

E' telt ház előtt lefolyt sikeres hangverseny után egy rendkívüli hangversenyre is felkérték a zenekart. A zeneakadémia három nagytehetségű fiatal növendéke mutatkozott be e koncerten. A 12 esztendős Machula Tibor (Schiffer Adolf tanítványa), Saint-Saens briliáns gordonkaversenyét, a 13 éves Nanási Erzsike (Keéri-Szántó Imre tanítványa) Weber F-moll zongoraversenyét és a 15 éves Szántó Jenő (Mambry Gyula s később Hubay Jenő tanítványa) Brahms hegedűversenyét adta elő. Külömben azóta Machula Tibor Olaszországban Haydn celloversenyével, Szántó Jenő pedig Bécsben lépett fel, Glazunov hegedűversenyével s mindketten a külföldön is igazolták azt a lelkes fogadtatást, mely-

ben az Unger Jenő vezetése alatt álló zenekar kíséretével itt Budapesten részváltak. A három növendék messze felülhaladja az u. n. csodagyermek fogalmát. Tanáraik s a kritikuskok is mindegyiknek szép jövőt jósolnak.

A negyedik bérleti hangversenyen egy hasonlóan nagytehetségű 11 éves fiúcska, Senn Irén növendéke, a kis Földes Bandi volt a szólista. Beethoven G-dur zongoraversenyét adta elő e korban teljesen szokatlan erővel és ügyességgel. Két év óta, mióta először hallottuk Földes Bandit, igen sokat haladt s ha így folytatja, a kiváló zongoraművészek sorába fog emelkedni. A műsort megnyitó Weber-féle Oberon nyitányt Unger Ernő megint paritúra nélkül dirigálta. Ronssel Albertnek A pók tivornya című szimfóniai költeménye érdekes újdonság volt. Csak kár, hogy a mű kissé hosszú. A pók kissé sok legyet fal fel, melyek közül a dongók mély dongását s a szunyogok vékony siviátását a zenekar mind utánozni igyekszik. Egyébiránt a mű címének fordítása helytelen, mert La festin nem tivornya, hanem lakoma. Fauré Gabriel Pelléas és Mélisande-jának két tétel s a közkívánatra tavalyról megismételt Mussorgszkijnak »Egy éj a kopasz hegyen« című programzenei műve egészítették ki a műsort, melyet Unger Ernő szeret a modern oroszok és franciák műveiből összeállítani. Itt olyan nehézségek várnak a zenekarra, főleg a fúvósokra, melyeknek leküzdése régi rutinizott muzsikuskoknak is csak becsületére válhatik. Ha tehát nem is sikerült minden úgy, ahogy kellett volna, a közönség a fáradhatatlan karnagy s az igyekvő zenekar produkcióit meleg fogadtatásban részesítette.



Magyar szerzők zenekari estéje.

A Budapesti Hangverseny Egyesület márc. 4-én tartott utolsó bérleti hangversenyén négy magyar szerző művét hallottuk. Berg Lily egy tétéles zongoraversenyét, mely Liszt nyomdokain haladva De-

bussy harmóniától sem idegenkedik, maga a művész adta elő a pathetikus alaphangulatot variáló virtuóz passzázsok fényes kidolgozásával. A másik három szerző a Zeneművészeti Főiskola elnöke Hubay Jenő és két tanára, Meszlényi Róbert és Koessler János volt. Meszlényi Róbert Burleszkje szellemes ötleteken épült és színesen instrumentált mű, melynél csak azt sajnáltuk, hogy mért nem hosszabb. Hubay Jenő Massenet Lahoire királynak motivumaira komponált hegedűszüitjét adta elő, mely műve még fiatalkori párisi szereplésekor keletkezett. A franciás tematikának elegáns és nobiles előadása most is érvényre juttatta a mű szépségeit. Befejező szám volt a magyar zeneszerzők atyamesterének, Koesslernek második szimfóniája, melynek jeligeje: »Örüljete az életnek!« Az életörömtől csak úgy sugárzó műben igen nagy szerep jut a hegedűk meleg kantilénájának a derült hangulatok sorozata mindvégig lebilincseli a hallgatót. Az a tény, hogy az ország legelső zenéintézetének mesterei a fiatal zenekarra bízták műveik előadását, elsősorban kollégájuknak, Unger Ernő karnagnak érdeme, ki zenekarát ily módon emelte. S ha ma még minden egyes hangszer nem is nyújtja a legtökéletesebbet, az a szünni nem akaró tapsvihar, mely minden egyes szám után felhangzott, azt bizonyította, hogy nemcsak a szerzők érdemesek az ünneplésre, hanem a zenekar és még inkább karnagya végez nagy munkát a zenekari művészet ápolása körül.

□ □ □

Amerikai dirigens és szerző a filharmonikusok rendkívüli estélyén.

Kleiber után Rapé. Az amerikai dirigens maga választotta műsorát. Rimszki

Korzakov Szerezade című szimfónikus szüitjének 4 tétele nem volt újdonság. De az orosz szerző pompás hangszereleit a hegedűszóllóval illusztrált Szerezade előbeszéléseiről Baré briliáns előadásában akárhányszor szívesen meghallgatjuk. Amerika zenéjét John Alden Carpenter képviselte »Kalandok a gyermekkocsiban« című 6 tételű szüitjével. A tételek címeit (I. Kocsiban! II. A rendőr. III. A kintorna. IV. A tó. V. Kutyák. VI. Almok.) a szerző novellisztikus bőbeszédűségű magyarázattal egészíti ki a műsoron, melyből megtudjuk, hogy egy amerikai csecsemő milyen élményeken megy át, míg dajkájával a sétakocsizásról hazakerül. A legsikerültebb ötletek a jazzband utánpótlások, egyébként Shakespeare egyik vígjátékának címe jut eszünkbe: Sok hühö semmiért. Carpanter tud hangszerelni, invenciója is volna, csak... izlés, nos, ezt a fiatal Amerika még tanulhat a vén Európából. Befejezésül Richard Strauss Heldenlebenje szolgált, melyet nem régeből egyik bérleti hangversenyen is hallottunk.

□ □ □

A Komor Vilmos vezetése

alatt álló kamarazenekar szólistája, a kis Jámbor Ági, Braun Paula tehetséges növendéke Bach d-moll zongoraversenyét adta elő igen ügyesen, de némi ingadozással a kisérlet részéről. Jobban sikerült Szigeti József pompás előadásában Mozart D-dur koncertje. Az újdonságok közül a Bécsben élő s magát Hans Gaalnak nevező magyar eredetű szerző Nyitánya egy bábjátékhoz instrumentális hatások keresésében merül ki. Maradandóbb értéket képvisel: az olasz Respighinek Négy antik tánca. A régi és modern művekből összeállított változatos műsört Debussynek Children Corners című szüitje tejezte be.

A legolcsóbb beszerzési forrás
Kozmetikai különlegességekben
és háztartási cikkekben

Központi Drogeria
4-10 Temesvár, Lloyd-sor.

Egyesületi hírek.

A Műegyetemi Zenekar Unger Ernő zeneművészeti főiskolai tanár vezénylete alatt nagy sikerrel adta elő a kormányzó és családjának jelenlétében tartott hangversenyén Erkel Hunyadi-nyitányát, Grieg Peer Gynt szüitejét stb.

A Keszthelyi Gazdasági Akadémiai Dal- és Zeneegylete febr. 14-én tartotta ez évi nagy hangversenyét. A 31 tagú zenekar Flotow, Mozart és Schubert opuszokon kívül, Eckhardt Variációit és Ouverture comique-jét adta elő szép készültséggel.

A Soproni Magyar Férfidalkör e nyáron ünnepli meg fennállásának félszázados jubileumát. Ez alkalomból Sopronban augusztus hó közepén országos dalárversenyt rendeznek, amely annál érdekesebbnek ígérkezik, mert a világháború óta ez lesz az első országos dalárverseny. A rendezőség 3—4 ezer dalos megjelenésére számít.

A Veszprémi Dalegyesület Simon György dr. prelátus-kanonokot az egyesület díszelnökévé választotta.

Irodalom

A Zenetudományi könyvtár újból megindul.

A háború kitörésekor a Zenetudományi könyvtár s a Zene című szaklap kénytelen volt beszüntetni megjelenését. Most a közoktatásügyi minisztérium támogatásával a két vállalat újból megindul. A Zenetudományi Könyvtár legközelebb sajtó alá kerülő kötete dr. Sereghy Elemér Magyar zenetörténete lesz, melyet követni fog Sereghy Lajos tollából a Zenei akusztika.



A Magyar Irodalomtudomány Kézírókönyvének

kéziratait Pintér Jenő szerkesztő már összegyűjtötte. A zenei anyagot Lavotta Rezső szolgáltatta. Sajnálatos azonban, hogy a hatalmas munka a nehéz viszonyok miatt sokára fog nyomtatásban megjelenhetni.

2-2 Præciziós fogtechnikai műterem. MEHR ÁRMIN, fogász

Temesvár-Józsefv., Bulev. Carol (Hunyadi-ut) 15, Küttl-tér sarok.

Szaktapasztalatok 1888 óta. Művészi fogpótlás aranyban és kaucsukban, teljes fog-sorok. Aranyhidak. Fogak plombálása. Fájdalommentes kezelés. Fájdalom nélkül: fog- és gyökérhuzás. — Rendelés reggel 8 órától este 6 óráig. Szegényeknek ingyen!

„TURUL”-cipők

3-5

elegánsak, tartósak, olcsók

Temesvári filiák: Cetate, Piața Libertății. Fabrica: Strada Buziasului 15. Iosefin: Bul. Gen. Berthelot 31 — Bizományi raktár: Wilhelm Pülöpnél, Piața Traian.

Marschall Jakab és Fia.

Gőzfestőde; prémtfestőde és vegyfisztítógyára

Temesvár IV, St. Gen. Foch 19

(Fröbl-utca)

fest és tisztít ruhákat, szöveteket, gyapjút, selymet stb. Külön osztály: német mintára berendezett szörmefestőde

Telefon 11-66.

Alapított 1891



Járosy Dezső egyházzenei művei:

Az Eukarisztia Zenéje. Az egyházi zene esztétikáját és reformkérdéseit felölelő mű. Ára 12.000 magyar Korona, 30 Lei, 16 Dinár.

A hagyományos gregorian korális esztétikai méltatása. Ára 100.000 magy. Korona, 25 Lei, 14 Dinár.

Az egyházi zene liturgikájának tankönyve. A budapesti Zeneművészeti Főiskola tankönyve. Ára 56.000 magyar Korona, 140 Lei, 80 Dinár.

A papság és az egyházi zene. Az egyházi zene reformkérdéseit a papi hivatás viszonyában tárgyalja. Ára 12.000 magyar Korona, 30 Lei, 18 Dinár.

Az egyházzenei tanfolyamok módszertana. Ára 8 000 magyar Korona, 20 Lei, 12 Dinár.

Liszt Ferenc és az egyházi zene. Ára 10.000 magyar Korona, 15 Lei, 8 Dinár.

Orate Fratres! A liturgikus miseszövegek magyar és német fordítása. Ára 4.800 magyar Korona, 12 Lei, 7 Dinár.

Énekeljétek az Urnak! A csanádi egyházmegyei hivatalos népénektára. I. rész 26 egyházi népének hangjegyzedéssel. Ára 4 000 magyar Korona, 10 Lei, 6 Dinár.

Singet dem Herrn! Ugyanaz német nyelven. Ára 4.000 magyar Korona, 10 Lei, 6 Dinár.

Orgonakiséret a Népénektárhoz. Ára 60.000 magyar Korona, 150 Lei, 80 Dinár.

Az Egyházi Zeneművészet magyar testvérlapja a Zenei Szemle. Előfizetés félévre, öt számra: 70 Lei, 40 Dinár, 16 Szokol, 30.000 magyar Korona.

Az Egyházi Zeneművészet német testvérlapja a Banater Muzikzeitung
Előfizetés félévre, 70 Lei, 40 Dinár, 16 szokol, 30.000 magyar Korona.

E művek az **Egyházi Zeneművészet** kiadóhivatala útján, Magyarország, Cseh-Szlovákia és Jugoszlávia részéről is megrendelhetők. Postaköltség külön számítottatik.

Csak az összeg előzetes beküldése nyomán fogantatosítunk rendelést.

JÁROSY DEZSŐ

ZENEESZTÉTIKAI MŰVEI:

	magy. Kor	Leí	D na	Sz
Forradalom és zeneművészet	12000	30	15	6
Az új zenei fejlődés esztétikai rajza				
Faji zene és magyar zene	12000	30	15	6
A faji zene problémáját taglaló mű, mely párhuzamosan a magyar zene faji jövőjét is megvilágítja.				
Zeneesztétikai szép a zenetörténelemben (elfogyott)	—	—	—	—
A zenetörténeti szép genézisét tárgyaló mű, mely a zenei nevelés függő kérdéseit is felöleli.				
Háborús témák és változatok a zeneművészet köréből	12000	30	15	6
A háború perspektívájában utal zenekultúránk kinövésére és jövő lehetőségeire.				
Der deutsche Volksgesang	12000	30	15	6
A német népdal lényegét, művelésének fő-tételeit taglaló mű.				
Chopin zenei romantikája	4000	10	6	2
Giuseppe Verdi esztétikai méltatása	6000	15	8	3
Grieg Edvárd esztétikai méltatása	4000	10	6	—
Rimsky-Korsakow esztétikai méltatása (elfogyott)	—	—	—	—
Liszt Ferenc esztétikai méltatása	6000	15	6	3
Beethoven szelleme	4000	10	6	2
Schubert szelleme	4000	10	6	2
Az oratorium kultusza zeneművelődési szempontból	4000	10	6	2

E művek a „ZENEI SZEMLE” kiadóhivatala útján megrendelhetők. Postaköltség külön számíttatik.

Befizetési Helyek:

Magyarország: Wagner József, budapesti szerkesztő-kiadó címére (VIII. Népszínház-utca 31.), Rozsnyai Károly zeneműkereskedése Budapest, IV., Mehmed-Szultán-ut 15., Telefon 96—57, vagy Angol-Magyar-Bank (V., Vilmos Császár-ut 32).

Románia: Póstaútványon, vagy Temesvári Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság.

Jugoszlávia: Róm. Kath. Plébánia, Szaján (Torontál megye).

Csehe-Szlovákia: Pozsonyi Kereskedelmi és Hitelbank, Bratislava.

Német-Ausztria: Britisch-Ungarische Bank Wien, I. Herrngasse 2—

Csak az összegnek előzetes beküldése nyomán fogadjuk meg a rendelést.